

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
VALSTSTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

VĀRDA BRĪVĪBA VALSTS DIENESTĀ

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Zanda Zaļuma**

Studentes apliecības numurs: zz07001

Darba vadītāja: lektore Mag.iur. Anīta Kovaļevska

RĪGA, 2012

Anotācija

Iestājoties amatā valsts dienestā, persona nezaudē savas cilvēka tiesības un brīvības, taču šis statuss uzliek zināmus ierobežojumus. Ņemot vērā aizvien biežāk aktualizētās diskusijas par dažādu amatpersonu izteikumu un rīcības pieļaujamību, darba mērķis ir izpētīt un noteikt vārda brīvības valsts dienestā robežas, konstatējot praksē un teorijā norādītos leģitīmos vārda brīvības ierobežojumus un to pamatojumu. Darba autores hipotēze, ka, vadoties no tiesu praksē un juridiskajā literatūrā paustajām atziņām, ir iespējams izšķirt konkrētas amatpersonu grupas, uz kurām attiecināmi līdzīga rakstura ierobežojumi, kā arī noteikt zināmus principus vārda brīvības valsts dienestā ierobežošanas pieļaujamības izvērtēšanā, tiek apstiprināta pētījuma gaitā.

Atslēgvārdi: vārda brīvībā, valsts dienests, ierobežojumi, amatpersona.

Annotation

By joining the public service, a person does not lose the basic human rights and freedoms. At the same time this status may impose certain restrictions. Given the increasingly growing debate on the admissibility of the statements and conduct of various public officials, the aim of the thesis is to analyze and determine legitimate restrictions of the freedom of expression in the public service. The author advances a hypothesis that it is possible, on the basis of the case law and the legal literature, to distinguish the particular groups of the officials, which have a similar restrictions, as well as to lay down certain principles regarding the admissibility of the restrictions of the freedom of expression in the public service, and the hypothesis is confirmed during the study.

Keywords: the freedom of expression, the public service, restrictions, public officials.

Satura rādītājs

Ievads	5
1. Valsts dienesta jēdziens	7
2. Vārda brīvība kā pamattiesība	12
3. Vārda brīvības ierobežošanas tiesiskais pamats	16
3.1. Ārējais normatīvais tiesību akts	16
3.2. Iekšējais normatīvais tiesību akts	17
3.3. Personas gribas izteikums	19
4. Konkrētām amatpersonu grupām piemītošie vārda brīvības ierobežojumi.	22
4.1. Politiskās amatpersonas	22
4.2. Profesionālas amatpersonas	26
4.3. Militārās amatpersonas	32
5. Atsevišķi vārda brīvības ierobežošanas aspekti	36
5.1. Viedoklis un pārspīlējums	36
5.2. Atbildes reakcija	38
5.3. Vārda brīvības izmantošanas mērķis un adresāts	39
Secinājumi	44
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts	47

IEVADS

Valsts dienests ir publiski tiesisku stāvoklis, kurā atrodas personas, kam uzticēta valsts uzdevumu pildīšana, un kā tādām tam var tikt noteiktas atšķirīgas prasības un ierobežojumi, ciktāl to pamato veicamā darba raksturs un saturs. Lai arī, iestājoties amatā valsts dienestā, persona nezaudē savas cilvēka tiesības un brīvības, taču šis statuss uzliek zināmus ierobežojumus.

Ņemot vērā aizvien biežāk aktualizētās diskusijas par dažādu amatpersonu izteikumu pieļaujamību¹, darba mērķis ir izpētīt un noteikt vārda brīvības valsts dienestā robežas, konstatējot praksē un teorijā norādītos leģitīmos vārda brīvības ierobežojumus un to pamatojumu. Lai arī pamatā tiek uzskatīts, ka katrs vārda brīvības ierobežojums ir aplūkojums individuāli un jautājums par vārda brīvības robežām līdz galam nav noteikts arī Eiropas Cilvēktiesību tiesā², darba autore izvirza hipotēzi, ka ir iespējams, vadoties no tiesu praksē un juridiskajā literatūrā paustajām atziņām, izšķirt konkrētas amatpersonu grupas, uz kurām attiecināmi līdzīga rakstura ierobežojumi, kā arī noteikt zināmus principus vārda brīvības ierobežošanas pieļaujamības izvērtēšanā.

Ņemot vērā, ka Latvijas tiesu praksē minētais jautājums aplūkots visai maz, kā arī ievērojot, ka pamattiesību iztulkošanas jomā jāņem vērā Latvijas Republikas Satversmes³ labvēlība starptautisko saistību priekšā⁴, maģistra darba ietvaros pamatā analizēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas un ārvalstu tiesu prakse kopsakarā ar juridiskajā literatūrā paustajām atziņām.

Lai sasniegtu darba mērķi, maģistra darba pirmajā nodaļā noskaidrots jēdziena „valsts dienests” saturs un analizēti tiesu praksē izvirzītie valsts dienestam piederīgo amatu nošķiršanas kritēriji. Darba otrajā nodaļā īsi raksturots jēdziena „vārda brīvība” saturs un attiecināmība uz valsts dienestu. Taču apjomīgākais pētījums ietverts maģistra darba trešajā, ceturtajā un piektajā nodaļā un to apakšnodaļās, apkopojot un analizējot starptautisko

---

¹ Skat., piemēram, „Lindermans izlabos kļūdas un vēlreiz iesniegs prasības pieteikumu pret Āboltiņu un LA”, 2012. 8.marts, pieejams: <http://www.apollo.lv/portal/news/articles/267404?ref=theme>, „Neatzīst par goda aizskārumu Pabrika izteikumu, nodēvējot par 100 latiem strādājošos par muļķiem”, 2011. gada 14.novembris, pieejams: <http://www.diena.lv/latvija/zinas/neatzist-par-goda-aizskarumu-pabrika-izteikumu-nodevejojot-par-100-latiem-stradajosos-par-mulkiem-13914957> u.c.

² Liholaja V. Kā atrast saprātīgu līdzsvaru, Jurista Vārds, 2005. 18.janvāris, Nr.2.

³ Latvijas Republikas Satversme: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43

⁴ Pleps J. Satversmes 8.nodaļas interpretācijas pamatnostādnes Satversmes tiesas praksē, pieejams: http://dukonference.lv/raksti_pdf/Pleps+.pdf [aplūkots 12.04.2011.] Skat arī Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedumu lietā Nr.2003-05-01, 22.punkts.

cilvēktiesību aizsardzības institūciju praksi, kā arī Latvijas un ārvalstu tiesu spriedumus. Maģistra darba trešā nodaļa un tās apakšnodaļas raksturo vārda brīvības valsts dienestā ierobežojumu tiesisko pamatu. Darba ceturtajā nodaļā, vadoties no tiesu praksē un juridiskajā literatūrā paustajām atziņām, izdalītas amatpersonu grupas, kuru vārda brīvības ierobežojumi ir specifiski konkretizēti pret pārējo valsts dienestam pieskaitāmo amatpersonu loku. Piektajā nodaļā raksturoti atsevišķi vārda brīvības valsts dienestā izmantošanas aspekti.

Izstrādājot darbu, autore izmantoja šādas zinātniskā pētījuma metodes:

- 1) analītiskā metode, ar kuras palīdzību veikta tiesību normu, tiesu prakses materiālu, juridisko jēdzienu un juridiskās literatūras analīze;
- 2) salīdzinošā metode, kas izmantota, salīdzinot tiesu praksē paustās atziņas. Savā starpā salīdzināti arī dažādu autoru viedokļi par jēdzienu un tiesību normu izpratni;
- 3) induktīvā metode, ar kuras palīdzību no atsevišķiem gadījumiem tiesu praksē veikti vispārīgi secinājumi par tiesību normu piemērošanu un iztulkošanu;
- 4) gramatiskā metode, kura pielietota, iztulkojot jēdzienus pēc to vārdiskās jēgas.

1. VALSTS DIENESTA JĒDZIENS

Latvijas Republikas Satversmes 101.pantā nostiprinātas Latvijas pilsoņa tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts dienestā. Minētā tiesība piedalīties valsts dienestā nav uzskatāma par ikviena pamattiesību, bet gan drīzāk institucionālu garantiju.⁵ Valsts ar konstitūcijai pakārtotu normatīvo aktu palīdzību nosaka veidu, kādā šī institucionālā garantija īstenojama, un likumdevējs var noteikt specifiskas prasības dalībai valsts dienestā. Tādējādi tiesības pildīt valsts dienestu nenozīmē katram garantētu amatu valsts institūcijās, bet vienlīdzīgas iespējas pretendēt uz šiem amatiem.

Pirmskara doktrīnā valsts dienestu - publiskā dienesta plašāko un svarīgāko daļu - definēja kā publiski tiesisku stāvokli, kurā atrodas personas, kam uzticēta valsts uzdevumu pildīšana.⁶ Šī definīcija tiek izmantota arī mūsdienās, uzsverot, ka darbs valsts dienestā no privātajā sektorā veicamā darba atšķiras gan pēc tiesisko attiecību nodibināšanas juridiskajiem aspektiem, gan veicamā darba mērķa, kas ir cieši saistīts ar valsts uzdevumu pildīšanu. Valsts dienestā personas atrodas īpašās attiecībās ar valsti, proti - šo personu tiesības ir ierobežotas un tām tiek uzlikti īpaši pienākumi. Lai noteiktu, vai personas ir piederīgas pie valsts dienesta Satversmes 101.panta izpratnē, jāizvērtē gan funkcijas, ko pilda personas, veicot amata pienākumus, gan arī ierobežojumi, kas tām noteikti sakarā ar amata pienākumu pildīšanu.⁷

Mūsdienu tiesu praksē norādīts, ka „jēdziens „valsts dienests” saprotams plašākā nozīmē: ne tikai militārais, bet arī civilais un specializētais valsts civildienests”.⁸ Plašākā valsts dienesta daļa ir civildienests⁹. Dienesta gaitu civildienesta ierēdņiem sīkāk nosaka Valsts civildienesta likums¹⁰ un citi dienesta gaitas likumi, savukārt militārajā dienestā

---

⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 15.septembra spriedums lietā Nr.571/2008, pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/09_2008/15_09_2008/AL_1509_AT-SKA-0571_2008.pdf [aplūkots 25.06.2011.]

⁶ Dišlers K. Ievads administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 153.lpp.

⁷ Satversmes tiesas 2007. gada 18.oktobra spriedums lietā Nr. 2007-03-01, pieejams:

http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2007_03_01.htm [aplūkots 03.04.2011.]; Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa spriedums lietā Nr. 2005-24-01, pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2005-24-01.rtf> [aplūkots 03.04.2011.]

⁸ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2008.gada 15.septembra spriedums lietā SKA – 571/2008, pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/09_2008/15_09_2008/AL_1509_AT-SKA-0571_2008.pdf [aplūkots 23.04.2011.]

⁹ Konceptija "Valsts dienestā (civildienestā, tiesā, prokuratūrā, Valsts kontrolē, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā, Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, Ieslodzījuma vietu pārvaldē) nodarbināto personu sociālo garantiju sistēma" (informatīvā daļa): apstiprināta ar Ministru kabineta 2006.gada 28.septembra rīkojumu Nr.745, pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=144792> [aplūkots 25.06.2011.]

¹⁰ Valsts civildienesta likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2000. 22.septembris, Nr.331/333.

pamatā – Militārā dienesta likums¹¹. Tādējādi neapšaubāmi kā piederīgas valsts dienestam pieskaitāmas personas, kas tiešās valsts pārvaldes iestādē, diplomātiskajā un konsulārajā dienestā, Valsts ieņēmumu dienestā, Valsts tiesu ekspertīžu birojā veido nozares politiku vai attīstības stratēģiju, koordinē nozares darbību, sadala vai kontrolē finanšu resursus, izstrādā normatīvos aktus vai kontrolē to ievērošanu, sagatavo vai izdod administratīvos aktus, sagatavo vai pieņem citus ar indivīda tiesībām saistītus lēmumus.¹² Militārā dienesta likuma 2.pantā noteikts, ka militārais dienests ir valsts dienesta veids valsts aizsardzības jomā, kuru pilda karavīrs un kurš ietver aktīvo dienestu un dienestu Nacionālo bruņoto spēku rezervē.

Tādējādi ar Valsts civildienesta likuma un Militārā dienesta likuma tiesību normu palīdzību objektīvi nosakāms valsts sektorā nodarbināto personu kopums, kas noteikti uzskatāms par valsts dienestam piederīgiem. Tomēr, kā jau secināms no Satversmes tiesas atziņām, jēdziens „valsts dienests” neaptver tikai vispārējā vai specializētā civildienesta ierēdņus vai militārā dienesta karavīrus. Tiesībsargs, skaidrojot Satversmes 101.panta saturu un ar valsts dienestu saistītos ierobežojumus, norāda, ka valsts dienests ietver jebkuru darbu valsts sektorā, un tiesību normas neparedz personu bez Latvijas pilsonības pilnīgu atstumšanu no valsts sfēras, bet ierobežo šīs personas tikai attiecībā uz darbu valsts civildienestā, specializētajā civildienestā, tiesā, prokuratūrā, valsts drošības sistēmā un zemessardzē.¹³ Arī Satversmes tiesas praksē norādīts, ka Satversmes 101. panta pirmajā daļā paredzētās tiesības pildīt valsts dienestu neaprobežojas tikai ar tiesībām uz ierēdņa amatu vai tam pielīdzinātiem amatiem valsts pārvaldē - gan Latvijas starptautiskās saistības, gan Satversmes 101. panta pirmā daļa tāpat ietver tiesības pildīt valsts dienestu, piemēram, arī prokurora vai tiesneša amatā.¹⁴

Satversmes tiesa¹⁵, līdzīgi kā Tiesībsargs¹⁶, par kritērijiem valsts dienesta attiecību no privātajā sektorā veicamā darba nodalīšanai izvirza gan tiesisko attiecību nodibināšanas juridiskos aspektus, gan veicamā darba mērķi, kas ir cieši saistīts ar valsts uzdevumu

¹¹ Militārā dienesta likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 18.jūnijs, Nr.91.

¹² Valsts civildienesta likuma 3.panta pirmā un otrā daļa.

¹³ Tiesībsarga atzinums pārbaudes lietā par atšķirībām starp Latvijas Republikas pilsoņu un nepilsoņu tiesībām un par atļauju nepilsoņiem strādāt par advokātiem, pieejams:

http://www.tiesibsargs.lv/lat/tiesibsargs/majas_lapas_jaunumi/in_site/tools/download.php?file=files%2Fdownloads%2FPar_pilsonu_un_nepilsonu_atskiribam_Latvija.doc [aplūkots 2011.03.22.]

¹⁴ Satversmes tiesas 2007.gada 18.oktobra spriedums Nr.2007-03-01, pieejams:

http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2007_03_01.htm [aplūkots 2011.03.24.]

¹⁵ Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa spriedums lietā Nr. 2005–24–01, pieejams:

http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2005-24-01_rtf [aplūkots 03.04.2011.];

¹⁶ Tiesībsarga atzinums pārbaudes lietā par atšķirībām starp Latvijas Republikas pilsoņu un nepilsoņu tiesībām un par atļauju nepilsoņiem strādāt par advokātiem, pieejams:

http://www.tiesibsargs.lv/lat/tiesibsargs/majas_lapas_jaunumi/in_site/tools/download.php?file=files%2Fdownloads%2FPar_pilsonu_un_nepilsonu_atskiribam_Latvija.doc [aplūkots 2011.03.22.]

pildīšanu, norādot, ka valsts dienestā personas atrodas īpašās attiecībās ar valsti, un šo personu tiesības ir ierobežotas, un tām tiek uzlikti īpaši pienākumi.

Pirmkārt, valsts dienestam kā publiski tiesiskam stāvoklim parasti ir raksturīga tā nodibināšana – valsts dienesta stāvoklis tiek noteikts ar likumu, un atsevišķas personas tiek nostādītas šajā stāvoklī ar vienpusējiem aktiem (piemēram, ierēdņi tiek iecelti ar administratīvo aktu, tiesneši – ar Saeimas lēmumu u.c.), izvērtējot personas atbilstību normatīvajos aktos izvirzītajiem kritērijiem darbam valsts dienestā (pilsonība, izglītība u.c.).¹⁷ Šajās publiski tiesiskajās attiecībās ar valsti pretēji darba tiesībās noteiktajam nepastāv līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips, un šādas tiesiskās attiecības veidojas, kompetentām valsts institūcijām ieceļot personu amatā.¹⁸

Vienlaikus valsts dienestam raksturīgais tiesisko attiecību nodibināšanas veids tomēr nevar kalpot par izšķirošo kritēriju valsts dienesta attiecību nošķiršanai no darba tiesiskajām attiecībām. Tā, piemēram, Satversmes tiesa norāda, ka, kaut arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonas formāli atrodas darba tiesiskajās attiecībās, taču uzskatāmas par piederīgām pie valsts dienesta Satversmes 101. panta izpratnē. Tas izriet no Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vietas valsts pārvaldes sistēmā un no Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonām noteiktajiem amata pienākumiem, gan no ieņemamajam amatam noteiktajiem ierobežojumiem.¹⁹

Tādējādi kā otrais kritērijs amatu nošķiršanai tiek izvirzītas valsts dienestam raksturīgas specifiskās tiesības un pienākumi, kas skaidrojami ar amata pienākumiem, kuru mērķis ir valsts uzdevumu pildīšana un funkciju īstenošana. Jāuzsver, ka tieši šis aspekts – veicamā darba mērķis un sasaiste ar valsts funkciju pildīšanu - vērtējams kā būtiskākais, noskaidrojot, vai amats pieskaitāms valsts dienestam. Satversmes tiesa 2006. gada 11. aprīļa spriedumā lietā Nr. 2005–24–01 norāda, ka pat tad, ja neizpildās iepriekš minētais aspekts – valsts dienesta nodibināšana - un tiesiskās attiecības starp valsti un personu izveidotas, slēdzot darba līgumu,

---

¹⁷ Konceptija par valsts vispārējā un specializētā civildienesta sistēmas vienkāršošanu: informatīvā daļa, pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/MKKonc_061009_civildienests.1465.doc [aplūkots 12.03.2011.]

¹⁸ Satversmes tiesas 2003. gada 18. decembra spriedums lietā Nr.2003-12-01, pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=82289&from=off> [aplūkots 03.04.2011.]

¹⁹ Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa spriedums lietā Nr. 2005–24–01, pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2005-24-01.rtf> [aplūkots 03.04.2011.]; Šeit jānorāda uz tiesu prakses attīstību salīdzinot ar pirmskara doktrīnu. Analizējot valsts dienesta jēdziena divus aspektus – materiālo un formālo nozīmi, K.Dišlers norāda, ka materiālā nozīmē valsts dienests sastāv no valsts uzdevumu veikšanas vai valsts darba darīšanas, savukārt formālā nozīmē valsts dienests ir tiesisks stāvoklis, kas raksturojas ar šajā stāvoklī nostādīto personu īpatnējiem pienākumiem un tiesībām. Šīs divas nozīmes var arī nesakrist, un ja tā, tad izšķirošā nozīme ir piešķirama formālajai pusei. Personas, kas strādā gan valsts darbu, bet nav likumā paredzētajā kārtībā ieskaitītas valsts dienestā, nevar tikt ieskaitītas par valsts dienestā esošām. Dišlers K. Ievads Administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 153.lpp.

persona tik un tā uzskatām par valsts dienesta darbinieku, izvērtējot iestādes vietu valsts pārvaldes sistēmā un iestādes amatpersonām noteiktos amata pienākumus.²⁰

Izvērtējot tiesības pildīt valsts dienestu, kas ietvertas vairākos starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos, izdarāmi līdzīgi secinājumi.

Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Vispārējās cilvēka tiesību deklarācijas 21. panta otrā daļa noteic, ka “katram cilvēkam ir tiesības uz līdztiesīgu pieeju valsts dienestam savā zemē”. Lai arī deklarācijas 21.panta otrās daļas izstrādē nācās saskarties ar dažām problēmām, tajā skaitā diskusijām par vēlamu tiesību normas redakciju, galu galā tika panākts konsenss, un 21.pants plenārsēdē tika pieņemts vienbalsīgi, tādējādi baudot plašu formālu atbalstu, neskatoties uz domstarpībām izstrādes procesā.²¹ Literatūrā uzsvērts, ka deklarācijas 21.pantu, kas dod iespēju katrai personai piedalīties valsts pārvaldībā, vajadzētu tulkot plašāk, tā interpretācijā iekļaujot ne tikai dalību valsts un pašvaldību pārvaldībā, bet arī dažādas semi-publiskās institūcijas, tā radot pēc iespējas plašāku sabiedrības iesaisti valsts darbībā.²²

Deklarācijas 21.panta otrā daļa tiek saistīta arī ar izstrādes procesā no deklarācijas pamatteksta izslēgto pantu par tiesībām sacelties pret tirāniju un apspiešanu. Šis pants vēlāk tika pārcelts uz deklarācijas preambulu, formulējot to nevis kā patstāvīgu tiesību, bet drīzāk kā apgalvojumu par nepieciešamību izveidot tādu tiesisko kārtību, kas palīdzētu izvairīties no nepieciešamības sacelties pret tirāniju un apspiešanu.²³ Pilsoņa tiesības līdzdarboties valsts pārvaldē un piedalīties valsts dienestā ir viens no veidiem, kā šādu kārtību radīt.

Līdzīgi kā Vispārējās cilvēka tiesību deklarācija ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25. pants paredz, ka katram pilsonim neatkarīgi no jebkādam 2. pantā minētajām atšķirībām un bez nepamatotiem ierobežojumiem ir jābūt tiesībām un iespējai uz vispārējas vienlīdzības pamatiem pildīt valsts dienestu savā valstī. Pēc būtības pakta 25.pants ir Vispārējas cilvēktiesību deklarācijas 21.panta līdzinieks, tomēr starp abām tiesību normām ir nelielas atšķirības. Piemēram, ja Vispārējas cilvēktiesību deklarācijas 21.pants politiskās līdzdalības tiesības paredz īstenot „savā zemē”, tad pakta 25.pants jau tieši

---

²⁰ Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa spriedums lietā Nr. 2005–24–01, pieejams:

<http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2005-24-01.rtf> [aplūkots 03.04.2011.] Skat. arī Tiesībsarga atzinums par iespējamu tiesību pārkāpumu, noraidot vēstnieka kandidatūru, pieejams:

http://www.tiesibsargs.lv/files/downloads/Ierobezojumi_iecelsanai_par_vestnieku.docoHTpbmOY7Xsgb49tm_DA&usg=AFQjCNFWx75bP2c7lslITBxtrchIPQSXXA, [aplūkots 25.06.2011.]

²¹ Piemēram, sākotnējais Sekretariāta priekšlikums saturēja papildus noteikumu, ka iecelšanai civildienestā jānotiek konkursa kārtībā. Francija ierosināja pat vēl plašāku redakciju, taču tās pārstāvim nācās atzīt, ka vienlīdzīga iespēja tikt nodarbinātam valsts dienestā nav īsti patstāvīga pamattiesība. Skat. Rossas A. Article 21. In: The Universal Declaration of Human Rights: a common standart of achievement, Hague: Kluwer Law international, 1999, p.436

²² Ibid, p. 450.

²³ Ibid, p. 437.

attiecina 25.pantā paredzēto tiesību izmantošanu tikai uz pilsoņiem. Lai arī starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25. pantā lietotais jēdziens „valsts dienests” pakta tekstā nav definēts, kā atzīts pakta piemērošanas praksē, valsts dienests var sevī ietvert jebkuru valsts amatu, kas izveidots likumdošanas, izpildu un tiesu varas institūcijās.²⁴ Līdzīgi Latvijas tiesu praksei un juridiskajā literatūrā paustajām atziņām, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesa, gan Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesa valsts dienesta attiecību nošķiršanā savā praksē arī balstās uz funkcionālo kritēriju, izvērtējot darbinieka pienākumus un atbildību valsts vai citu varas institūciju interešu nodrošināšanā.²⁵

Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka gan pirmskara doktrīnā, gan Satversmes tiesas praksē nostiprināta atziņa, ka valsts dienests ir publiski tiesisks stāvoklis, kurā atrodas personas, kam uzticēta valsts uzdevumu pildīšana. Valsts dienests var sevī ietvert jebkuru valsts amatu, kas izveidots likumdošanas, izpildu un tiesu varas institūcijās, tomēr izšķirošais ir funkcionālais kritērijs – tas, vai personai tiek piešķirta atbildība valsts suverēnās varas funkciju īstenošanu, vai darbinieks uzskatāms par publiskās varas nesēju, atbildīgu par valsts vai citu varas institūciju interešu īstenošanu un aizsargāšanu.

---

²⁴ Nowak M. U. N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary. Kehl, Strasbourg, Arlington: N. P. Engel, 1993, p. 451

²⁵ Skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā 28541/95, Pellegrin v. France, pieejams: http://www.menschenrechte.ac.at/orig/00_1/Pellegrin.pdf [aplūkots 23.04.2011.]; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Nr. 58675/00, Martinie v. France, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=58675/00&sessionid=72718639&skin=hudoc-en> [aplūkots 25.06.2011.] Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1996.gada 2.jūlija spriedums lietā Nr.C-473/93, *Commission of the European Communities v Grand Duchy of Luxemburg*, pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0473:EN:PDF> [aplūkots 12.04.2011.]

2.VĀRDA BRĪVĪBA KĀ PAMATTIESĪBA

Vārda brīvība pieder pie pirmās paaudzes cilvēktiesībām un tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajām cilvēka pamattiesībām. Tiesības uz vārda brīvību ir noteiktas arī Satversmē, Latvijai saistošos starptautiskajos tiesību aktos²⁶ un, ietvertas praktiski ikvienas demokrātiskas valsts pamatlikumā, tiek atzītas par demokrātiskas sabiedrības pamatvērtību un cilvēktiesību neatņemamu sastāvdaļu.²⁷

Satversmes 100. pantā precizēti izskaidrota termina „vārda brīvība” jēga: „Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus”. Tātad tiesības uz vārda un preses brīvību ir atvasinātas no sabiedrības tiesībām saņemt informāciju un nav uzskatāmas par kādām īpašām žurnālistam dotām tiesībām.²⁸ Termins vārda brīvība sevī ietver arī preses brīvību²⁹ un runas brīvību, taču ir plašāks par to. Termina „vārda brīvība” jēdzieniskā nozīme, kas skaidrota Satversmes 100. pantā, balstās uz šīs vārdkopas pamatnozīmi vispārlietojamā valodā. Šī pamatnozīme nav ierobežota ar uzskatu paušanu katrā ziņā tikai vārdos, tiesības brīvi paust savus uzskatus jāsaprot — vispār, jebkurā veidā.³⁰

Vārda brīvība vairāk nekā jebkura no citām cilvēka tiesībām simbolizē pilsoņu un politisko tiesību savstarpējo atkarību – vārda brīvība pieder gan pie pilsoņu, gan politiskajām tiesībām. Vārda brīvība aptver ļoti plašu jomu, un tiek izdalīts tās privātais un publiskais aspekts. Tās privātais aspekts nozīmē, ka katrai personai ir tiesības uz saviem uzskatiem, tiesības turēties pie tiem un brīvi tos paust. Vārda brīvība ir viens no nepieciešamiem priekšnosacījumiem tādas sabiedrības veidošanā, kura būtu balstīta uz savstarpēju cieņu, un līdz ar to tiesības uz vārda brīvību ir ļoti cieši saistītas arī ar tik svarīgām tiesībām kā cilvēka

---

26 Eiropas Padomes 1950.gada 4.novembra Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.panta pirmā daļa, ANO Ģenerālās Asamblejas 1966.gada 16.decembrī pieņemtā Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pants, ANO Ģenerālās Asamblejas 1948.gada 10.decembrī pieņemtās Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 19.pants.

27 Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Handyside v. United Kingdom, application Nr. 5493/72, pieejams:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=5493/72&sessionid=71641991&skin=hudoc-en> [aplūkots 20.05.2011.]; Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr. 2003-05-01, Latvijas Vēstnesis, 2003. 30.decembris, Nr.152.

28 Turpat.

29 Satversmes tiesas 2003.gada 5.jūnija spriedums lietā Nr.2003-02-0106, Latvijas Vēstnesis, 2003. 6.jūnijs, Nr.85

30 Par termina vārda brīvība izpratni un atbilstmi angļu valodas terminam freedom of expression: LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 18., Latvijas Vēstnesis, 2003. 25.februāris, Nr.30.

goda un cieņas aizsardzību, tiesībām uz privāto dzīvi, kas pieprasa aizsardzību pret jebkādu iejaukšanos.³¹

Savukārt vārda brīvības publiskais aspekts attiecas uz ikviena tiesībām brīvi saņemt informāciju un paust savus uzskatus jebkādā veidā – mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību u.tml. Pie šiem informācijas izplatīšanas un uzskatu paušanas veidiem pieder arī plašsaziņas līdzekļi – radio, televīzija, internets. Vārda brīvība publiskajā aspektā ietver arī preses brīvību.³² No Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses izriet, ka tiesības uz vārda brīvību attiecas arī politiskām debatēm kopumā³³, politisko reklāmu, tajā skaitā priekšvēlēšanu aģitāciju³⁴, arī uz priekšvēlēšanu aģitāciju reģionālajās vēlēšanās³⁵. Tiesu praksē un juridiskajā literatūrā ir pausts viedoklis, ka vārda brīvība var izpausties arī kā „simboliska izteiksme”, piemēram, personai valkājot uzlīmes, emblēmas vai veicot kādus fiziskus aktus, lai paustu savu nostāju kādā jautājumā³⁶ vai klusējot un atsakoties veikt kādas darbības, kas būtu pretrunā ar tās pārliecību³⁷.

Tādējādi tiesības uz vārda brīvību, atvasinātas no sabiedrības tiesībām saņemt informāciju, pašas par sevi nav ierobežotas ar uzskatu paušanu katrā ziņā tikai vārdos un tiesības brīvi paust savus uzskatus jāsaprot ar iespēju tos paust vispār un jebkurā veidā.

Tomēr, lai arī vārda brīvības nozīmīgā loma demokrātiskas politiskās sistēmas funkcionēšanā ir vispārēji atzīta, viedokļi dalās gan par šīs brīvības ietvariem, gan nepieciešamajiem ierobežojumiem gadījumos, kad šo pamattiesību īstenošana ir pretrunā citām būtiskām sabiedrības interesēm.³⁸ Vārda brīvība ietver tiesības paust nostāju dažādos, tajā skaitā konstitucionāla rakstura jautājumos. Vienlaikus jāņem vērā, ka, kā jau aprakstīts

---

31 Nowak M. U.N. Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary. – Kiel : Engel, 1993, p.336

32 Satversmes tiesas 2003. gada 5. jūnija spriedums lietā Nr.2003-02-0106, Latvijas Vēstnesis, 2003. 6. jūnijs, Nr.85; 2003. gada 29. oktobra spriedums lietā Nr. 2003-05-01, Latvijas Vēstnesis, 2003. 30. oktobris, Nr.152

33 Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lingens v. Austria, application Nr. 9815/82, pieejams:

<http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases/regionalcases/europeancourtofhumanrights/nr/565> [aplūkots

23.05.2011.]

34 Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland, application no. 32772/02, pieejams:

http://www.legalguide.am/doc/materials_on_website/material_arm/sammaries/summary-verein.pdf [aplūkots 23.05.2011.]

35 Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā TV Vest As & Rogaland Pensjonistparti v. Norway, application Nr. 21132/05, pieejams:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=21132/05&sessionid=71651073&skin=hudoc-en> [aplūkots 24.05.2011.]

³⁶ Kučs A. 100.pants. No grām.:Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības.

Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 360.lpp.

³⁷ Amerikas Savienoto valstu Augstākās tiesas spriedumi lietā Wooley v. Maynard, 430 U.S.705 (1977) un West Virginia State Board of Education v. Barnette 319 U.S. 624 (1943).

³⁸ Zīnes L. Freedom of speech and representative government. Grām.: Beatson J. Cripps Y. (Zin.red.) Freedom of expression and freedom of information. Oxford: Oxford University Press, 2002, p.49-50.

maģistra darba pirmajā nodaļā, valsts dienestā personas atrodas īpašās attiecībās ar valsti, un šo personu tiesības ir ierobežotas, un tām tiek uzlikti īpaši pienākumi.³⁹ Vārda brīvība piemīt ikvienai fiziskai personai neatkarīgi no īpašā statusa, kas tai var piemist attiecīgajai personai darbojoties valsts civildienestā, tiesībaizsardzības iestādēs vai, piemēram, pildot tiesneša amatu,⁴⁰ un, stājoties amatā valsts dienestā, persona nezaudē savas cilvēka tiesības un brīvības, taču šis statuss uzliek zināmus ierobežojumus.⁴¹ Piemēram, attiecībā uz tiesnešiem likuma „Par tiesu varu” 86.panta pirmajā daļā *expressis verbis* noteikts, ka „tiesnesim ir likumā noteiktās pilsoņa tiesības un brīvības”, taču „tiesnesis izmanto šīs tiesības un brīvības tā, lai neciestu tiesas un tiesneša cieņa un gods, objektivitāte un tiesas neatkarība.”⁴²

Satversmes komisija sākotnēji bija paredzējusi vārda brīvību regulēt Satversmes 94.pantā, paredzot, ka „pilsoņiem ir tiesība likuma robežās izteikt savu pārliecību vārdos, rakstos, zīmējumos un pārējos izteiksmes veidos. Šo tiesību nevienam nedrīkst liegt vai sašaurināt dienesta vai darba attiecības”.⁴³ Tādējādi tiktu tiešā tekstā uzsvērts, ka vārda brīvība attiecināma arī uz valsts dienestu. Taču arī minētā panta redakcija neparedzēja neierobežotu vārda brīvību – kā jau norādīts, vārda brīvība būtu izmantojama likuma noteiktās robežās. Mūsdienās ir atzītas valsts tiesības pamatotas nepieciešamības gadījumā ierobežot, piemēram, valsts bruņotajos spēkos vai slepenajā dienestā strādājošo tiesības brīvi paust savus uzskatus, vienlaikus ar ierobežojumu neiznīcinot tiesību uz vārdu brīvību būtību.⁴⁴ Personas ieņemamais amats vai īpašais statuss var ietekmēt vārda brīvības ierobežojumu piemērošanas apjomu attiecīgajai personai.⁴⁵

---

³⁹ Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa spriedums lietā Nr. 2005–24–01, pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2005-24-01.rtf> [aplūkots 03.04.2011.].

⁴⁰ Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Ed.by Aray J., Van Dijk F., Van Hoof F., Van Rijn A., Zwaak L., 4th edition, Antwerpen, Oxford: Intersentia, 2006, p.780.

⁴¹ Skat., piemēram, Starptautiskās Darba organizācijas 1978. gada Darba attiecību (valsts dienests) konvencijas (C151) (pieņemta 1978. gada 27. jūnijā), 9.pantu, kas nosaka, ka „valsts sektora darbiniekiem, tāpat kā pārējiem darbiniekiem, ir pilsoniskās un politiskās tiesības, kas ir būtiskas biedrošanās brīvības izmantošanai, ņemot vērā pienākumus, kuri izriet no to statusa un funkciju būtības”, konvencijas 1.pantā nosakot, ka valsts tiesību aktos jānosaka, cik lielā mērā garantijas, kuras noteiktas konvencijā, attiecas uz augsta līmeņa darbiniekiem, kuru funkcijas parasti ir politikas veidošana vai vadība, vai uz darbiniekiem, kuru darbība ir ļoti konfidenciāla, vai attiecas uz bruņotajiem spēkiem un policiju.

⁴² Par tiesu varu: LR likums, Ziņotājs, 1993. 14.janvāris, Nr.1; skat. arī Kučš A. diskusijā „Tiesneša vārda brīvības sākums un beigas”, pieejams: http://www.politika.lv/temas/politikas_process/4277/ [aplūkots 12.03.2011.]

⁴³ Latvijas Republikas Satversmes 2.daļa. Grām.: Šilde Ā. Latvijas vēsture (1914.-1940.) Stokholma: Daugava, 1976, 702.-704.lpp.

⁴⁴ Kučš A. 100.pants. No grām.:Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 354.lpp.

⁴⁵ Kučš A. 100.pants. No grām.:Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 359.lpp.

Arī Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka valsts dienestā iecelto personu (civildienesta ierēdņu, kā arī tiesnešu, prokuroru, policistu u.c.) nodarbinātību regulējošie ierobežojumi nav salīdzināmi ar ierobežojumiem darba tiesiskajās attiecībās.⁴⁶ Likums satur virkni ierobežojumu personām, kas vēlas pildīt valsts dienestu, piemēram, prasība būt lojāliem pret demokrātiju, ierobežojums savienot amatus, ierobežojumi piedalīties politiskajās aktivitātēs un streikos, par to neievērošanu paredzot disciplinārbildību.⁴⁷ Tāpat uz personām valsts dienestā attiecas ierobežojums ieņemt amatus, kas var apdraudēt valsts dienesta funkciju pildīšanu vai radīt interešu konfliktu.⁴⁸ Satversmes 1. pantā nostiprinātais demokrātijas princips cita starpā prasa valsts funkcijas īstenot atbilstoši demokrātiskas un tiesiskas valsts principiem. Nespējot izprast un īstenot šos principus, tiek diskreditēta valsts kopumā, līdz ar to mazinot valsts iedzīvotāju uzticību savai valstij un tās demokrātiskajai iekārtai.⁴⁹ Demokrātiskas sabiedrības interesēs ir prasīt no saviem pārstāvjiem lojalitāti pret demokrātiju.⁵⁰

Tādējādi secināms, ka tiesības uz vārda brīvību, atvasinātas no sabiedrības tiesībām saņemt informāciju, pašas par sevi nav ierobežotas ar uzskatu paušanu katrā ziņā tikai vārdos, un tiesības brīvi paust savus uzskatus jāsaprot ar iespēju tos paust vispār un jebkurā veidā. Vārda brīvība piemīt ikvienai fiziskai personai neatkarīgi no īpašā statusa, kas tai var piemist attiecīgajai personai darbojoties valsts civildienestā, tiesībaizsardzības iestādēs vai, piemēram, pildot tiesneša amatu. Vienlaikus jāņem vērā, ka atrodoties valsts dienestā personai izveidojas īpašās attiecībās ar valsti, un uz vārda brīvību valsts dienestā var tikt attiecināti specifiski ierobežojumi, kas nebūtu attaisnojami attiecībā uz jebkuras citas privātpersonas vārda brīvību.

---

⁴⁶ Satversmes tiesas 2003. gada 18. decembra spriedums lietā Nr.2003-12-01, pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=82289&from=off> [aplūkots 03.04.2011.]; Satversmes tiesas 2003. gada 20. maija spriedums lietā Nr. 2002-21-01, pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2002-21-01.rtf> [aplūkots 11.04.2011.]

⁴⁷ Konceptija par valsts vispārējā un specializētā civildienesta sistēmas vienkāršošanu: informatīvā daļa, pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/MKKonc_061009_civildienests.1465.doc [aplūkots 12.03.2011.]

⁴⁸ Dišlers K. Ievads Administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 167.lpp.

⁴⁹ Satversmes tiesas 2007. gada 10.maija spriedums lietā Nr. 2006-29-0103, pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2006-29-0103.htm [aplūkots 12.04.2011.]

⁵⁰ Vildbergs H.J. Atsauces satversmei, Rīga: Latvijas Universitāte, 2003,145.lpp.

3.VĀRDA BRĪVĪBAS IEROBEŽOŠANAS TIESISKAIS PAMATS

3.1. Ārējais normatīvais tiesību akts

Vārda brīvības ierobežojumam pamatā būtu jābūt noteiktam ar likumu vai uz likuma pamata. Uz to norāda gan Satversmes 116.pants, gan Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas, 29.panta otrā daļa, gan ANO starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 19.panta trešā daļa, gan Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 10.panta otrā daļa.

Satversmes 116.pants tieši paredz, ka tiesības uz vārda brīvību var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Atbilstoši Satversmei pamattiesības var ierobežot tikai Satversmē noteiktajos gadījumos, turklāt ievērojot samērīguma principu. Tādējādi vārda brīvības ierobežojumiem jābūt: 1) noteiktiem ar likumu; 2) attaisnojamiem ar leģitīmu mērķi; 3) proporcionāliem jeb samērīgiem ar šo mērķi.⁵¹ Apskatot vārda brīvības aizsardzības izvērtējumu Satversmes tiesas praksē, secināms, ka Satversmes tiesai normatīvā akta atbilstību Satversmes 100.pantam nācies vērtēt 3 reizes - lietā Nr.2003-02-0106⁵², lietā Nr.2003-05-01⁵³ un lietā Nr. 2009-45-01⁵⁴, un, lai gan Satversmes tiesas praksē attiecībā uz vārda brīvības robežām centrālais izvērtējuma jautājums vienmēr ir bijis tieši samērīgums, taču papildus visās minētajās lietās Satversmes tiesa ir vērtējusi, vai tas darīts ar pienācīgā kārtā pieņemtu normatīvo aktu un likumdevējs ir spējis pamatot normas leģitīmo mērķi.

Atbilstoši Satversmes tiesas praksei, personas pamattiesības var tikt ierobežotas ne vien ar likumu, bet arī uz likuma pamata, ar citu, vispārējo (ārēju) normatīvo aktu, piemēram, Ministru kabineta noteikumiem. Taču vienlaikus šādam normatīvajam aktam jābūt izdotam, pamatojoties uz likumu, publicētam un pietiekami skaidri formulētam, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, kā arī tam jāatbilst tiesiskas valsts principam.⁵⁵

---

⁵¹ 2003. gada 29. oktobra spriedums lietā Nr. 2003-05-01, Latvijas Vēstnesis, 2003. 30.oktobris, Nr.152

⁵² Satversmes tiesas 2003.gada 5.jūnija spriedums lietā Nr.2003-02-0106, Latvijas Vēstnesis, 2003. 6.jūnijs, Nr.85

⁵³ Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr. 2003-05-01, Latvijas Vēstnesis, 2003. 30.decembris, Nr.152.

⁵⁴ Satversmes tiesas 2010.gada 22.februāra spriedums lietā Nr. 2009-45-01, Latvijas Vēstnesis, 2010. 25.februāris, Nr.32.

⁵⁵ Skat. Satversmes tiesas 2008.gada 22.decembra sprieduma lietā Nr. 2008-11-01 11.2.punktu.

3.2. Iekšējais normatīvais tiesību akts

Lai arī pamatā amatpersonas vārda brīvības ierobežojumiem jābūt noteiktam ar ārēju normatīvo tiesību aktu, amatpersonas vārda brīvības izmantošanas kārtība var tikt konkretizēta arī ar iekšēju normatīvo tiesību aktu.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72.pantam, iekšējais normatīvais akts ir saistošs tikai tai iestādei (tās struktūrvienībai, darbiniekiem) vai amatpersonām, attiecībā uz kurām tas izdots, un tam vienlaikus jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem, vispārējiem tiesību principiem (to skaitā valsts pārvaldes principiem un administratīvā procesa principiem) un starptautisko tiesību normām, kā arī iekšējiem normatīvajiem aktiem, kurus izdevusi augstāka iestāde vai amatpersona. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 73.pants pirmās daļas 4.punkts nosaka, ka publiskas personas orgāns un amatpersona savas kompetences ietvaros var izdot arī iekšējos normatīvos aktus par pārvaldes amatpersonu un citu darbinieku pienākumu pildīšanu, uzvedības noteikumiem un citiem jautājumiem, kas attiecas uz iestādes darbību. Tādējādi likumā ir noteikts pilnvarojums iestādei vai amatpersonai izdot tiesību aktu, kas konkretizē amatpersonas tiesību, tajā skaitā vārda brīvības, un pienākumu izlietošanas kārtību.

Iestādes vai amatpersonas izdots iekšējais normatīvais tiesību akts gan nevar paredzēt tādus pamattiesību ierobežojumus, kas nebūtu paredzēti kādā ārējā normatīvā aktā – šādā gadījumā minētā tiesību norma nebūtu piemērojama.⁵⁶ Juridiskajā literatūrā paustais viedoklis apliecina, ka iekšējie normatīvie akti nevar būt pietiekams pamats, lai noteiktu jaunus pamattiesību ierobežojumus un šādi akti atzīstami par izdotiem *ultra vires*.⁵⁷ Taču iekšējais normatīvais tiesību akts var konkretizēt kārtību, kādā izmantojas amatpersonas tiesības un pienākumi. Tas saistāms ar to, ka valsts dienests ir daļa no demokrātiskā procesa un tas kalpo valsts interesēm. Tā darbības pauž valsts gribu. Tādēļ disciplīna un ētiskās tradīcijas, kas no valsts dienesta tiek sagaidīta, ir atvasināta no nepieciešamības kontrolēt valsts varas izmantošanu.⁵⁸

---

⁵⁶ Administratīvā procesa likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novebris, Nr.164, 16.panta sestā daļa.

⁵⁷ Branta A. Ultra vires principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Grām.: Ultra vires doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2008, 80.lpp

⁵⁸ Shergold P. Administrative Law in the changing public service environment, pieejams: <http://www.aial.org.au/Publications/webdocuments/Forums/Forum10.pdf#page=7> [aplūkots 25.06.2011.]

Visbiežāk šāda ieteicamā tiesību izmantošanas kārtība tiek noteikta vispārīgu vadlīniju⁵⁹ formā vai ar ētikas kodeksu palīdzību. Tā kā normatīvie akti parasti nevar paredzēt katru situāciju, vairumā valstu tiek pieņemti ieteicamās rīcības kodeksi, lai atgādinātu amatpersonām par viņu profesionālajiem un morālajiem pienākumiem. Arī Latvijā likuma „Par interešu konfliktu novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 22.pants nosaka, ka valsts amatpersonas darbojas atbilstoši attiecīgajā profesijā, jomā vai nozarē apstiprinātajiem uzvedības (ētikas) kodeksiem. Lielākajā daļā valstu ētikas normu pārkāpums var būt pamats disciplinārai procedūrai (piemēram, Norvēģija, Lielbritānija). Austrijā ir noteikta disciplināra procedūra par tīšu vai neuzmanības izraisītu pienākumu pārkāpumu, un sankcijas ietver rājienus, naudas sodu un atbrīvošanu no amata.⁶⁰ Maltas *Estacode* ir regulēta interešu konflikta novēršana, informācijas izmantošana, amatpersonas politiskās aktivitātes un amatpersonu rīcība pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanas.⁶¹ Savukārt Lietuvā vienīgais pamats atbrīvošanai no amata saistībā ar ētiska rakstura pienākumiem ir noteikts Nodarbinātības līgumu akta (Employment Contracts act) 29.panta 3 paragrāfā, paredzot, ka ierēdnis izglītības sektorā var tikt atbrīvots no amata, ja viņa rīcība ir amorāla vai nesavienojama ar viņa dienesta pienākumiem, pat ja tā ir veikta ārpus tiešajiem dienesta pienākumiem.⁶² Tādējādi secināms, ka ārvalstu praksē ir nostabilizējusies atziņa, ka ar iekšējos normatīvo aktu - ētikas un rīcības kodeksu palīdzību - ieteikumu veidā ir pieļaujams rekomendēt vārda brīvības izmantošanas kārtību un robežas.

Visai specifiska situācija izveidojas ar Saeimas deputātu ētikas kodeksu. Lai gan ētikas kodeksi parasti tiek apstiprināti kā iekšēji normatīvie akti, Saeimas deputātu ētikas kodekss pieņemts likums formā (kā pielikums Saeimas kārtības rullim⁶³). Satversmes 21.pants paredz, ka iekšējās darbības un kārtības noteikšanai Saeima izstrādā sev kārtības rullī. Taču kārtības rullis, kā tas atzīts Latvijas tiesību zinātnē, nav vis „likumdevējas palātas reglaments līdz šim parastajā formālajā nozīmē, bet ir likums. [...] No Satversmes 21.panta drīzāk varētu taisīt slēdzienu, ka Saeimas kārtības rullis tur domāts ne kā likums, bet tikai kā likumdevējas palātas reglaments. Bet mūsu konstitucionālā praktika ir šo jautājumu noteikti izšķīrusi.

---

⁵⁹ Skat., piemēram Norvēģijas Modernizācijas ministrijas Valsts dienesta ētikas vadlīnijas, pieņemtas 2005.gada 7.septembrī, pieejamas: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/mod/bro/2005/0001/ddd/pdfv/281750-etiske_retningslinjer_engelsk_revidert.pdf

⁶⁰ The status of public officials in Europe. Council of Europe. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1999, p. 72

⁶¹ The status of public officials in Europe. Council of Europe. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1999, p. 73-74

⁶² Ibid, p. 72

⁶³ Grozījumi Saeimas kārtības rullī: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2006. 23.marts, Nr.48

Saeima ir pieņēmusi savu kārtības rulli kā likumu, un Valsts Prezidents viņu kā likumu publicējis; tātad no formālās puses tas bez šaubām ir likums ar vispārēju nozīmi.”⁶⁴ Literatūrā norādīts, ka Latvijā Saeimas kārtības rullis likuma formā pieņemts ne vien tādēļ, ka tas satur atsevišķus noteikumus ar vispārēju nozīmi, bet arī tādēļ, lai apstākļos, kamēr vēl nav izkoptas parlamentārās tradīcijas, nodrošinātu Saeimas iekšējās dzīves stabilitāti.⁶⁵

3.3. Personas gribas izteikums

Kā jau iepriekš norādīts, vārda brīvības ierobežojumam būtu jābūt noteiktam ar likumu vai uz likuma pamata, un ārējā normatīvā tiesību akta ietvaros tas varētu tikt konkretizēts ar iekšējo normatīvo tiesību aktu. Vienlaikus tiesu praksē atzīts, ka normatīvajos aktos noteiktie vārda brīvības ierobežojumi var tikt papildus konkretizēti vai ierobežotu arī ar pašas personas gribas izteikumu.

Tā ASV Augstākā tiesa nosprieda, ka vienošanās, kas CIP darbiniekiem neļauj publicēt jebkādu informāciju par aģentūru bez speciālas, iepriekšējas piekrišanas, ir juridiski piemērojams līgums, attiecināms gan uz klasificētu, gan neklasificētu informāciju. Vēl vairāk, CIP darbinieki ir saistīti ar valsti ar īpašām uzticības attiecībām. Tādēļ, kad kāds bijušais CIP darbinieks bez šādas atļaujas publicēja ļoti kritisku rakstu par CIP veikto evakuāciju no Dienvidvjietnamas pēc Saigonas krišanas, tiesa noteica konstruktīvu pārraudzību pār visiem ienākumiem no raksta pārdošanas par labu CIP un aizliedza autoram veikt jebkādu līdzīgu publikāciju par CIP vai slepeno dienestu nākotnē bez iepriekšējas atļaujas saņemšanas no CIP, neskatoties uz to, ka publikācija nesaturēja tādu informāciju, ko CIP būtu aizliegusi publicēt, ja autors pēc šādas atļaujas būtu vērsies.⁶⁶ Minētais tiesas spriedums tikai apstiprina arī juridiskajā literatūrā pausto atziņu, ka, pat ja militārā dienesta noslēpumu aizsardzība nebūtu noteikta ar likumu, tā izrietētu no dienesta īpaši stingrajām līgumiskajām attiecībām, kas attiecas arī personas darbību pēc dienesta atstāšanas.⁶⁷

Līdzīgs secinājums par personas gribas izteikuma saistoši raksturu izdarāms arī attiecībā uz Saeimas deputāta svinīgā solījumu. 2002.gada 5.novembrī stājās spēkā grozījumi Latvijas Republikas Satversmē, kas ievieša jaunu institūtu – Latvijas Republikas Saeimas deputāta

⁶⁴ K.Dišlers. Latvijas valsts varas organi un viņu funkcijas. Rīga, 1925.g., 65.–66.lpp.

⁶⁵ skat. Kviesis A. Saeimas kārtības rullis. Jurists, 1929., Nr. 4.

⁶⁶ Bailey S.H., Harris D.J. Jones B.L. Civil liberties. Cases and materiāls. Third edition. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991, P.451.

⁶⁷Ibid, P. 448.

svinīgo solījumu.⁶⁸ Satversmes 18.pants tika izteikts redakcijā, kas paredzēja, ka „Saeima pati pārbauda savu locekļu pilnvaras. Saeimas locekļa pilnvaras iegūst Saeimā ievēlēta persona, ja tā Saeimas sēdē dod šādu svinīgu solījumu: "Es, uzņemoties Saeimas deputāta amata pienākumus, Latvijas tautas priekšā zvēru (svinīgi solu) būt uzticīgs Latvijai, stiprināt tās suverenitāti un latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu, aizstāvēt Latviju kā neatkarīgu un demokrātisku valsti, savus pienākumus pildīt godprātīgi un pēc labākās apziņas. Es apņemos ievērot Latvijas Satversmi un likumus.""

Kā norādīja Saeimas Juridiskā biroja pārstāvis, „zvērests ir brīvprātīgs, apzināts, publisks apliecinājums. Persona, kura dod zvērestu, izsaka noteiktu apņemšanos. Svinīgais solījums jeb zvērests ir publisks un tiek dots Saeimas sēdē svinīgos apstākļos citu deputātu priekšā. Zvērests ir juridiski saistošs ar parakstīšanas brīdi.”⁶⁹ Arī atbilstoši Satversmes 18.pantam, persona par deputātu kļūs tikai pēc svinīgā solījuma došanas, tādējādi solījuma došana ir pēdējais nepieciešamais priekšnosacījums, lai kļūtu par Saeimas deputātu. Šādam mehānismam ir saskatāma zināma līdzība ar uzņemšanu Latvijas pilsonībā.⁷⁰

2011.gada 23.novembrī VL-TB/LNNK frakcija vērsās Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu izskatīšanas komisijā ar lūgumu izvērtēt apvienības "Saskaņas centrs" deputāta Nikolaja Kabanova rīcību, kurš publiski atzinās, ka parakstījies referendumā rīkošanai par krievu valodu kā otro valsts valodu, tādējādi, iespējams, pārkāpjot deputāta svinīgo solījumu.⁷¹ Minētie notikumi aktualizēja jautājumu, vai deputāts, kas uzņemoties amata pienākumus, un dodot Satversmes 18.pantā paredzēto svinīgo solījumu, būtu ierobežojis savu vārda brīvību veidā, kas liedz tam vēlāk vērsties pret latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu.

Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijā, kas izskatīja VL-TB/LNNK frakcijas iesniegumu, Juridiskā biroja pārstāvis pauda pārliecību, ka „attiecībā par likumprojektu, par kuru ir notikusi parakstu vākšana, no juridiskā viedokļa, deputāts, kurš ir devis svinīgo solījumu un ir piedalījies minētajā likumprojektā ar balsojumu, pārkāpj deputāta svinīgo

---

⁶⁸ Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 10.maijs, Nr.70. Kā redzams, Satversmes 18.pantā noteiktais apsoliņums izteikts kā svinīgs solījums, lai arī solījuma teksts satur divas alternatīvas apsoliņuma formas – deputāts var zvērēt vai svinīgi solīt. Gan starp deputātiem, gan Juridiskajā komisijā bija plašas diskusijas par grozījumu atbilstošāko formu, taču, ņemot vērā, ka atsevišķu reliģisko konfesiju piederīgie nevar dot zvērestu, kā arī to, ka Latvijas valstij dots zvērests var ierobežot personas iespējas vēlāk kļūt par citas valsts pilsoni⁶⁸, deputāti vienojās par šādu formulējumu, vienlaikus gan apstiprinot, ka „gan zvēresta, gan svinīgā solījuma būtība ir vienāda”⁶⁸ un vārdi „solīt” un „zvērēt” ir līdzvērtīgi. Saeimas Juridiskās komisijas 2002.gada 23.aprīļa sēdes protokols Nr.365, 4.lpp.

⁶⁹ Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijas 2011.gada 7.decembra sēdes protokols Nr.9, 1.lpp.

⁷⁰ Saeimas Juridiskās komisijas 2002.gada 3.aprīļa sēdes protokols Nr.355, 2.lpp. Skat. arī Pilsonības likuma 12.pantu.

⁷¹ VL-TB/LNNK plāno noskaidrot visus deputātus, kas parakstījušies par krievu valodas referendumu. LETA, 2011. 23.novembris.

solījumu.”⁷² „Saeimas deputāti [ar svinīgo solījumu – autores piezīme] ir uzņēmušies papildus pienākumus. Deputāti nevar nobalsot par likumprojektā minēto un nepārkāpt zvērestu. Zvērests sasaista Saeimas deputātus no ētiskā viedokļa.”⁷³

Jānorāda, ka jautājums par pienākumu stiprināt valsts valodu izraisīja diskusijas Juridiskajā komisijā jau grozījumu Satversmē izstrādes laikā. Juridiskā biroja pārstāvis ierosināja minētos vārdus aizstāt ar pienākumu rūpēties par latviešu valodu, norādot uz EDSO un cilvēktiesību ekspertu pausto, ka pašreizējā redakcija svinīgā solījuma teksts pēc savas būtības ierobežo deputātu tiesības vēlāk iesniegt priekšlikumus par otru valsts valodu.⁷⁴ Taču minētais priekšlikums no deputātu puses netika atbalstīts. Tieši otrādi, kā tika norādīts Saeimas sēdē, izskatot likumprojektu trešajā, galīgajā lasījumā, „vārds “stiprināt” attiecas nevis uz latviešu valodu kā valodu, bet gan uz jēdzienu “vienīgo valsts valodu”, akcentējot vārdu “vienīgo”.⁷⁵

Tādējādi secināms, ka ar Saeimas deputāta kandidāts, dodot svinīgo solījumu, ar savu gribas izteikumu brīvprātīgi apsolās ierobežot savu vārda brīvību tādā aspektā, kas tai vēlāk liedz vērsties pret solījumā pausto apņemšanos.

Jāatzīst, ka Saeimas deputāta atbildība par svinīgā solījuma pārkāpšanu ir vairāk politiska un morāla rakstura saistības. Vienlaikus šāda solījuma pārkāpšanai var būt arī politiska rakstura sekas. Katrs deputāta solījums ir zināma saistība pret vēlētāju, kas tiek izvērtēta, lemjot par deputāta pārvēlēšanu nākamajā Saeimā. „Šis solījums nedod pamatu izvērtēt deputāta darbību un to, cik godprātīgi viņš pilda savus pienākumus. Bet vēlētājiem vienmēr ir šādas tiesības. Tas arī ir šis atbildības mehānisms. [...] Šis solījums balstās uz katra deputāta godaprātu. Stājoties amatā, no viņa tiek prasīta piekrišana šiem pamatprincipiem - vai viņš tos ievēros, pārstāvot Latvijas Republikas pilsoņus. Šī ir šī solījuma jēga un būtība.”⁷⁶ „Tā ir Rietumeiropas tradīcija: ja cilvēks kaut ko ir svinīgi solījis Dieva vai cilvēku priekšā, tad viņš par to uzņemas papildu saistības. [...] Tas ir gan kaut kas, tā ir papildu morāla saistība, kurai ir arī zināma juridiskā slodze.”⁷⁷

---

⁷² Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijas 2011.gada 7.decembra sēdes protokols Nr.9, 1.lpp.

⁷³ Turpat, 3.lpp.

⁷⁴ Saeimas Juridiskās komisijas 2002.gada 23.aprīļa sēdes protokols Nr.365, 7.lpp.

⁷⁵ Saeimas sēdes stenogramma, 2002.04.30., pieejams: http://www.saeima.lv/steno/2002/st_3004/st3004.htm

⁷⁶ Kā, stiprinot valodu, saglabāt Satversmes tradīcijas. Latvijas Vēstnesis, 2002. 22.marts, Nr.44.

⁷⁷ Turpat.

4. KONKRĒTĀM AMATPERSONU GRUPĀM PIEMĪTOŠIE VĀRDA BRĪVĪBAS IEROBEŽOJUMI

Maģistra darba pirmajā nodaļā tika noskaidrots valsts dienesta jēdziens un secināts, ka to amatu loks, kas pieskaitāmi valsts dienestam, ir visai plašs un dažāds. Kā norāda tiesību zinātnieki, šis loks var tikt iedalīts arī sīkāk, vadoties pēc dažādiem kritērijiem⁷⁸. Protams, šis dalījums lielā mērā ir nosacīts, jo amatpersonu pildāmo specifisko funkciju dēļ precīzas robežlīnijas starp trim minētajām grupām novilkt reizēm ir sarežģīti.⁷⁹ Vadoties no tiesu praksē un juridiskajā literatūrā paustajām atziņām, turpmāk tiks izdalītas trīs amatpersonu grupas, kuru vārda brīvības ierobežojumi ir specifiski izdalīti pret pārējo valsts dienestam pieskaitāmo amatpersonu loku.

4.1. Politiskās amatpersonas

Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairakkārt ir norādījusi, ka politisko debašu nodrošināšana ir demokrātiskas sabiedrības koncepta būtība.⁸⁰ Uz politiskajām amatpersonām gulstas liela daļa no pienākuma aktualizēt un veicināt sabiedrībai nozīmīgas diskusijas. Zināmā mērā šeit ir saskatāma līdzība ir visai plašo vārda brīvību, kas attiecināma uz žurnālistiem kā sabiedrības interešu „sargsuņiem” un aizstāvjiem – arī politiskām amatpersonām kā sabiedrības un vēlētāju pārstāvjiem ir pienākums nodrošināt sabiedrības interešu nodrošināšanu valsts politikas veidošanas procesā un šajā aspektā paust savu nostāju pietiekami skaļi un asi, lai saistītu sabiedrības uzmanību konkrētajam jautājumam.

Norāde uz politisku amatpersonu nozīmi samērīgu politisko debašu nodrošināšanā rodama arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē. Kā norāda Eiropas Cilvēktiesību tiesa, sabiedrības vēlēti pārstāvji, īpaši opozīcijas pārstāvji bauda pastiprinātu vārda brīvības aizsardzību attiecībā uz politiskiem jautājumiem. Tiesa, lemjot par neslavas celšanas attiecībā uz parlamenta locekli pamatotību, uzsvēra, ka lai gan vārda brīvība ir svarīga ikvienam, tā ir

---

⁷⁸ Piemēram, valsts amatpersonas pēc to veicamajām funkcijām nosacīti ir iespējams iedalīt tādas grupās kā politiskās (piemēram, Ministru prezidents un ministri), politiski-profesionālās (piemēram, Tiesībsargs) un profesionālās (piemēram, tiesneši) amatpersonas. Konstitucionālo tiesību komisijas 2011. gada 10. maija Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf

⁷⁹ Turpat.

⁸⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lingens v. Austria, application Nr. 9815/82, pieejams: <http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases/regionalcases/europeancourtofhumanrights/nr/565> [aplūkots 23.05.2011.]

jo īpaši svarīga tautas pārstāvjiem. Līdz ar to, parlamenta locekļa opozīcijas vārda brīvības ierobežošana prasa uzmanīgāku pieeju.⁸¹

Vienlaikus arī politiskas amatpersonas vārda brīvība nav neierobežota. Neiecietību un diskrimināciju kurinoši izteikumi ir to vārda brīvības izpausmju skaitā, kas tiek ierobežoti gan Apvienoto Nāciju Organizācijas un Eiropas cilvēktiesību dokumentos, gan Eiropas valstu nacionālajos tiesību aktos.⁸² Lietā *Willem v. France*, kur Vilema kungs nacionālajā tiesā tika notiesāts par diskrimināciju uz nacionalitātes pamata un ekonomikas normālas darbības ietekmēšanas mēģinājumu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka pašvaldības mēra Vilema kunga vārda brīvība ierobežota saskaņā ar likumu, ierobežojuma ir leģitīms mērķis un tas ir bijis proporcionāls. Vilema kungs, pašvaldības mērs un Komunistiskās partijas biedrs, domes sēdes laikā žurnālistu klātbūtnē paziņoja, ka ir nodomājis pašvaldībā boikotēt Izraēlas produktus. Tiesa norādīja, ka vēlētam sabiedrības pārstāvim ir svarīgi baudīt vārda brīvību, un demokrātijas pastāvēšanai ir fundamentāli nodrošināt brīvas politiskās debates. Tādējādi ir pieļaujams arī neliels izteikumu pārspīlējums vai provokācijas⁸³. Tomēr mēram ir pienākums saglabāt neitralitāti, pieņemot pašvaldības tiesību aktus. Vienlaikus tiesa gan atzīmēja uz šāda izteikuma izpildes neiespējamību, proti, ka noteikt valdības politiku, nosakot boikotu ārvalsts produktiem, būtu ārpus pašvaldības mēra pilnvarām.⁸⁴

Līdzīgas atziņas rodamas arī ārvalstu tiesu spriedumos. Tā, piemēram, Belizas apelācijas tiesas norādīja, ka Belizas apraides padomes atteikums dot atļauju translēt politiska rakstura programmu pārkāpa gan tiesības uz vārda brīvību, gan tiesības netikt diskriminētam.⁸⁵ Valdības opozīcijas partijas līderis un vienlaikus arī televīzijas stacijas vadītājs lūdza atļauju translēt programmu, kas sniegtu kritisku viedokli par pie varas esošās valdības politiku. Belizas apraides padome atteica atļauju, pamatojot, ka iecerēta programma būtu partijas politisks raidījums bez saturiskas vērtības. Tiesa norādīja, ka šāds atteikums ir nepamatots – politiskām partijām ir jādod iespēja izteikt savu viedokli sabiedriskajos

---

⁸¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Castells v. Spain*. application Nr. 11798/85, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Castells%20%20v.%20%20Spain&sessionid=92895221&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]

⁸² Kučš A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana – likumdošana un tiesu prakse. Rīga: Providus, 2004.

⁸³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Mamère v France*, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Mam%20%20v.%20%20France&sessionid=89664066&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]

⁸⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Willwm v.France*, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=willem%20%2010883/05&sessionid=89664075&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]

⁸⁵ Coliver S. The Article 19 freedom of expression handbook. London: International Centre Against Censorship, 1993. P. 57

plašsaziņas līdzekļos, tā veidojot saikni ar sabiedrību un sniedzot tai būtisku informāciju un aizsargājamas ir ne tikai politiska rakstura debates. Lietā *Thorgeirson v. Iceland*⁸⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesa noraidīja valdības pārstāvja apgalvojumu, ka politiskā diskusija būtu vērtējama atšķirīgi kā citi jautājumi, kas skar sabiedrības būtiskas intereses, tādējādi nostiprinot principu, ka jebkura diskusija ir aizsargājama, ja tā tiek veicināta sabiedrības interesēs, nenoniecina konkrētas personas, un ir primāri domāta, lai veicināta kāda pozitīva mērķa sasniegšanu.

Izmantojot savu vārda brīvību, īpaši augsti stāvošām amatpersonām ir vēlams izmantot zināmu piesardzību, lai nenodarītu kaitējumu valsts interesēm. Lielbritānijā, lai izvērtētu ministra memuāru publicēšanas pieļaujamību, tika sasaukta Ministru memuāru konfidencialitātes konsultantu komiteja, ko vadīja lords Redklifs, un komiteja ierosināja noteikt vairākus piesardzības noteikumus:

1) Pirmkārt, saistībā ar pieredzi un zināšanām, ko amatpersona ir ieguvusi tās amatā, amatpersonai nevajadzētu atklāt tās kolēģu viedokļus vai uzskatus saistībā ar valdības darbu, norādot, ka tas attiecas uz šo personu amata gaitām, nevis viņa. Amatpersonai ir tiesības skaidrot un atklāt savu personīgo viedokli un attieksmi.

2) Otrkārt, amatpersonai nevajadzētu atklāt padomus, ko viņai devušas personas, kuru pienākums ir bijis konfidenciāli sniegt padomu vai viedokli. Ja persona vēlas pieminēt sniegtā viedokļa nozīmību, amatpersonai tas jādara, nesaistot konkrētus padomus ar identificējamām personām. Amatpersonai ir jāveic nepieciešamie piesardzības pasākumi uz jebkādam atsaucēm, kuras viņš sniedz saistībā ar konfidenciālu komunikāciju ar sabiedrības pārstāvjiem.

3) Treškārt, personai nevajadzētu veikt publiskus vērtējumus vai kritiku, pieņemamu vai nepieņemamu, par tiem, kas viņam ir kalpojuši vai kuru kompetenci vai piemērotību amatam viņam ir nācies novērtēt kā daļu no oficiālajiem pienākumiem.⁸⁷

Vienlaikus, kā norāda komiteja, katrai lietai būtu jātiek izlemtai pēc konkrētās lietas apstākļiem un nav nekādu fiksētu juridiskās piemērojamības principu. Komitejas ieskatā, nepieciešamie apsvērumi ir jāizdara politiskā un administratīvā līmenī, un komiteja arī neuzskatīja, ka tiesnesim piemistu nepieciešamās kvalitātes, lai vienpersonīgi izlemtu šos

---

⁸⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Thorgeirson v. Iceland*, application Nr. 13778/88, para. 64., pieejams:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Thorgeirson%20%20v.%20%20Iceland&sessionid=92895221&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]

⁸⁷ Bailey S.H., Harris D.J. Jones B.L. Civil liberties. Cases and materiāls. Third edition. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991, P. 449.

jautājumus. Tādēļ gadījumos, kad bijušais ministrs plāno publicēt informāciju, kas gūta no viņa pieredzes ministra amatā, pēc komitejas domām, viņam būtu jāiesniedz pilns publikācijas teksts kabineta sekretariātam. Ja atļauja publicēt minēto informāciju tiktu noraidīta, balstoties uz nacionālās drošības vai starptautisko attiecību aizsardzības pamata, persona varētu vērsties ar sūdzību pie premjerministra. Ja atļauja tiktu noraidīta uz cita pamata, tad pašas personas ziņā būtu izlemt, vai publicēt minēto informāciju. Amatspersona būtu atbrīvojama no šāda ierobežojuma atklāt informāciju 15 gadus pēc jebkura šāda notikuma, ar izņēmumu, ka arī pēc šī atskaites punkta personai nevajadzētu atklāt ieteikumus, kuru devušas personas, kas joprojām ir valsts dienestā, kā arī nevajadzētu sniegt kritiku vai vērtējumu par šādām personām. Lai arī minētie principi sniedza zināmas vadlīnijas amatpersonas vārda brīvības izmantošanā un komitejas darbs minēto principu izstrādē tika novērtēts atzinīgi un akceptēts valdībā, taču ne visi ministri tās arī turpmāk ievēroja.⁸⁸

Vērtējot Latvijas tiesu praksi, lai arī viens no apstākļiem, kas varētu būt kā vērtējams jautājums pie goda un cieņas aizskāruma konstatēšanas, ir pušu personība⁸⁹, Latvijas tiesas līdz šim ir visai atturīgi pievērsušās šim apstāklim. Viens no retajiem gadījumiem, kur tiesa, ievērojot prasītāja un atbildētāja uzstājīgo atsaukšanos uz šo apstākli, pieskārs šim jautājumam, ir lietā Nr.32190507.

Sprieduma motīvu daļā Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija cita starpā norādīja, ka personas, kura ieņem vienu no augstākajiem amatiem valstī (satiksmes ministra amatu), plašsaziņas līdzekļos izteiktie izteikumi par Ingūnas Sudrabas kā par Valsts kontroles vadītājas profesionālajām darbībām, kuri, cita starpā, satur norādi uz Krimināllikuma 318.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, viennozīmīgi mazina Ingūnas Sudrabas cieņu un uzticību sabiedrībā.

Lietas ietvaros tiesai bija jāvērtē divi atsevišķi sižeti. 2007.gada 8.oktobrī Latvijas Neatkarīgās Televīzijas rīta ziņu raidījumā „900 sekundes”, komentējot Valsts kontroles Satiksmes ministrijai nosūtīto informācijas pieprasījumu, Satiksmes ministrs Ainārs Šlesers teica: „[...] Es domāju, ka viņi ir šodien nostājušies kāda ekonomiska grupējuma pusē. Viņi vēlas, izmantojot savus resursus, nokļūt pie slepenas informācijas, kura nav viņu rīcībā, un tādā veidā, palīdzot kādiem ekonomiskiem grupējumiem, risināt savus jautājumus [...]” Šo satiksmes ministra Aināra Šlesera izteikumu tiesa novērtēja kā viedokli, kas izteikts vārda

---

⁸⁸ Bailey S.H., Harris D.J. Jones B.L. Civil liberties. Cases and materiāls. Third edition. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991, P. 450.

⁸⁹ Par tiesu praksi lietās par personas goda un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu: Augstākās tiesas plēnuma lēmums Nr.3, 1993. 25.oktobris.

brīvības ietvaros. Savukārt, Latvijas Televīzijas 2007.gada 10.oktobra raidījumā „Panorāma” Satiksmes ministra Aināra Šlesera pausto paziņojumu: „[...] Sudrabas kundze šajā gadījumā izmanto valsts resursus kādām privātām vajadzībām, jo likumā skaidri pateikts, ar ko jānodarbojas Valsts kontrolei. Un šeit mēs redzam to, ka šī informācija netiek vākta priekš tam, lai tiktu pildīts likums [...] Šī informācija tiek vākta pavisam citiem mērķiem. Un īpašnieki, kam pieder zeme pierobežā, ir ļoti labi Sudrabas kundzes draugi [...]” tiesa novērtēja kā publiskotu ziņu, nevis viedokļu paušanu.

Tiesa cita starpā norādīja, ka saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 19.panta otrās daļas 1.punktu, ministrs bez īpaša pilnvarojuma pārstāv ministriju. 2007.gada 10.oktobrī Ainārs Šlesers bija satiksmes ministrs, kā arī politiskās organizācijas „Latvijas Pirmā partija” priekšsēdētājs. Šajā aspektā gan prasītājas, gan atbildētāja amats tika ņemts vērā arī pie morālā kaitējuma apmēra noteikšanas – atlīdzība tika noteikta, ievērojot, ka prasītājas godu un cieņu aizskarošās ziņas tika pārraidītas plašsaziņas līdzekļos, kas paplašina personu loku, kas tās varēja uztvert, Inguna Sudrabas ieņemto augstu amatu, kā arī Aināra Šlesera ieņemamo amatu, un izvērtējot visus pierādījumus, konstatēto un secināto. Civillietu tiesu kolēģija kā pamatotu un taisnīgu atzina noteikt morālā kaitējuma atlīdzību Ls 5 000 apmērā. Izvērtējot pārsūdzēto apelācijas instances tiesas spriedumu un kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, senatoru kolēģijai neradās šaubas par tā tiesiskumu, un, ņemot vērā, ka izskatāmajai lietai nebija nozīmes judikatūras veidošanā, tika atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību.⁹⁰

Ievērojot augstāk minēto, secināms, ka politiskām amatpersonām kā sabiedrības un vēlētāju pārstāvjiem ir pienākums nodrošināt sabiedrības interešu nodrošināšanu valsts politikas veidošanas procesā un šajā aspektā tām ir tiesības paust savu nostāju pietiekami skaļi un asi, lai saistītu sabiedrības uzmanību konkrētajam jautājumam. Tomēr arī politiskas amatpersonas vārda brīvībai ir robežas, un tā nevar neievērot fundamentālas pamattiesības, kā diskriminācijas aizliegumu. Vienlaikus amatpersonas amatam var būt arī pretēja, vārda brīvību ierobežojoša nozīme, proti, izvērtējot to, vai auditorija amatpersonas pausto viedokli neasociēs ar institūcijas oficiālo nostāju un izteikumam piešķiramo ticamības pakāpi.

4.2. Profesionālas amatpersonas

Atšķirībā no politiskām amatpersonām, profesionālās amatpersonas pārstāv valsti kopumā, šo amatpersonu darbība parasti netiek uztverta individualizēti, bet gan tiek asociēta ar valsts un tās institūciju darbību. Tādēļ svarīgi, lai amatpersonu rīcība būtu neitrāla un

⁹⁰ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010.gada 29.aprīļa spriedums lietā Nr. C32190507

objektīva. Piemēram, Valsts civildienesta likuma 15.pants nosaka, ka ierēdņa pienākums ir neatkarīgi no savas politiskās pārliecības būt lojālam likumīgai valdībai un ievērot politisko neitralitāti, kā arī to, ka ierēdnis amata pienākumu izpildes laikā un ārpus tā ar savu rīcību nedrīkst diskreditēt sevi, iestādi un valsti. Tādējādi, izmantojot vārda brīvību, amatpersonām ir pienākums ievērot neitralitātes un diskrētuma principu.

Saskaņā ar neitralitātes principu amatpersonām ir pienākums rīkoties objektīvā veidā un veikt pienākumus nevis vienas konkrētas politiskas partijas, bet gan kopējo interešu vārdā. Praksē neitralitāte nozīmē, ka amatpersonas nedrīkst nekādā veidā diskriminēt publisko pakalpojumu lietotājus politisku, reliģisku, rases, dzimuma vai citu iemeslu dēļ. Šis pienākums ir plaši izplatīts lielākajā daļā valstu. Piemēram, Polijā likums nosaka, ka civildienesta darbinieki nedrīkst vadīties pēc savas politiskās, reliģiskās vai citas pārliecības, savukārt Īrijā un Rumānija likums paredz, ka tiem jāizvairās paust savu personisko politisko viedokli.⁹¹ Oregonas štata likums nosaka, ka neviens valsts darbinieks nedrīkst izmantot amata ietvaros iegūtu piekļuvi finansiāliem līdzekļiem, ietekmi, pakalpojums vai citas vērtības, lai jebkādi citādi ietekmētu politiskā viedokļa veidošanos vai konkrēta amata kandidāta iecelšanu vai ievēlēšanu, ietekmētu parakstu vākšanu par iniciatīvu, referendumu, amatpersonas atsaukšanu no amata. Šis ierobežojums neliedz minētās aktivitātes veikt kā privātpersonai – tomēr personai ir jāveic visi nepieciešamie piesardzības pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiek nošķirtas personas darbība valsts dienestā no tās darbības kā privātpersonai.⁹²

Lielbritānijā civildienesta ierēdņiem ir jāizvairās piedalīties jebkādā publiskā vai politiskā aktivitātē, kas varētu apšaubīt viņu dienesta objektivitāti pašreizējai vai nākamajām valdībām. Vācijā šis pienākums nozīmē, ka gadījumos, kad publiska persona iesaistās politiskā aktivitātē, viņai tas jādara ar pietiekamu atturību.⁹³ Līdzīgu politiskās neitralitātes pienākumu *expressis verbis* paredz Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums⁹⁴ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja darbiniekiem – proti, likuma 5.panta piektās daļas 5.punkts paredz, ka biroja amatpersona tiek atbrīvota no amata, ja persona ir iesaistījies politiskā organizācijā (partijā) vai politisko organizāciju (partiju) apvienībā.

---

⁹¹ The status of public officials in Europe. Council of Europe. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1999, p. 70

⁹² Legal issues and relations, pieejams:

http://www.oregon.gov/ODA/NRD/docs/pdf/swcd_guidebook/swcd_guide_7_legislative.pdf?ga=t [aplūkots 21.04.2012.]

⁹³ The status of public officials in Europe. Council of Europe. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1999, p. 70

⁹⁴ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 30.aprīlis, Nr.65.

Vienlaikus minēto principu ievērošana nevar tikt tulkota tādējādi, ka profesionālai amatpersonai būtu pilnībā liegts izteikt viedokli, kas būtu pretējs viņa darba vietas paustajai oficiālajai nostājai. Kā norādīts Norvēģijas ministrijas izstrādātajās vadlīnijās, kā izejas punkts izvērtējumam par to, vai amatpersonas izteiksmes veida ierobežojams ir pieļaujams, balstoties uz lojalitātes pienākumu, ir jautājums, vai tas varētu potenciāli kaitēt institūcijas interesēm. Tāpat izvērtējams ir personas amats – jo augstāks ir personas amats, jo stingrāk uz to attiecināms lojalitātes pienākums. Jāņem vērā, ka persona, kas pauž savu viedokli, pietiekami skaidri nenorādot, ka tas personas personiskais viedoklis, var tikt uztverta kā institūcijas pārstāvis. Attiecībā uz ministriju darbiniekiem, jo tuvāk personas amats ir ministrijas politiskajai vadībai, jo piesardzīgāk tam ir jāizsaka savs viedoklis, lai nenonāktu situācijā, kurā valsts dienesta amatpersona ir paudusi viedokli, kas ir pilnīgi pretējs ministra viedoklim. Tāpat vārda brīvības robežas ir plašākas amatpersonām, kuru pienākums ir veicināt sociālās debates un viedokļu apmaiņu – piemēram, attiecībā uz universitāšu un izpētes institūtu vadītājiem⁹⁵. Kā norādīts juridiskajā literatūrā, diskrētuma pienākums parasti ir mazāk ierobežojošs attiecībā uz publiskā sektora arodbiedrību amatpersonām, ņemot vērā to īpašo statusu kā arodbiedrības biedru pārstāvjiem.⁹⁶ Tāpat jāuzsver, ka diskrētuma pienākums nav absolūts. Kā norādīja Lords Grifits, diskutējot par Petera Vraitā tiesībām publicēt viņa grāmatu „Spiegu ķērājs” Lordu Palātā, ja valsts dienesta darbinieks atklātu darbības, kas ir atklāti kaitīgas nacionālajām interesēm, un viņš nevarētu pārliecināt augstākstāvošo kolēģi vai kādu citu iestādes darbinieku, vai policiju, rīkoties, lai to novērstu, viņš ir atbrīvojams no klusēšanas pienākumu, lai varētu brīdināt sabiedrību par draudošajām briesmām.⁹⁷

Tādējādi pamatā, izvērtējot, amatpersonas izteiksmes veida ierobežojams ir pieļaujams, balstoties uz lojalitātes pienākumu, ir jautājums, vai tas varētu potenciāli kaitēt institūcijas interesēm. Līdzīgi lietā *Commission of the European Communities v. Michael Cwik* tiesa atzina, ka ņemot vērā publikācijas saturu un to, ka tās autors bija pietiekami skaidri norādījis, ka publikācija ir viņa personīgais viedoklis, Cvika kungs ir tiesīgs publicēt kritiska rakstura rakstu par Eiropas Kopienu monetāro politiku, jo minētais raksts nevarēja nodarīt kaitējumu institūcijas vai sabiedrības aizsargātajām interesēm. Sākotnēji Eiropas Kopienu komisija liedza Cvika kungam, komisijas darbiniekam, publicēt rakstu par Kopienas monetāro politiku,

---

⁹⁵ Norvēģijas Modernizācijas ministrijas Valsts dienesta ētikas vadlīnijas, pieņemtas 2005.gada 7.septembrī, pieejamas: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/mod/bro/2005/0001/ddd/pdfv/281750-etiske_retningslinjer_engelsk_revidert.pdf [aplūkots 23.05.2011.]

⁹⁶ The status of public officials in Europe. Council of Europe. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1999, p. 70

⁹⁷ Bailey S.H., Harris D.J. Jones B.L. Civil liberties. Cases and materiāls. Third edition. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991, P.444.

kuru viņš bija izmantojis arī lekcijā Eiropas Kopienu rīkotajā pasākumā Spānijā. Eiropas Savienības tiesa nosprieda, ka Cvika kunga rīcība ir aizsargāta ar vārda brīvību un viņš ir tiesīgs publicēt savu rakstu, tā kā Eiropas Kopienu komisija nevar pierādīt, ka Cvika publikācija varētu apdraudēt Kopienas intereses. Eiropas Savienības tiesa norādīja, "demokrātiskā sabiedrībā, kas balstīta uz pamattiesību aizsardzību, fakts, ka amatpersona publiski izsaka savu viedokli, kas atšķiras no institūcijas, kurā viņš strādā, viedokļa, nevar pats par sevi nevar tikt uzskatīts par kaitējošu Kopienas interesēm". Tiesa piebilda, ka "vārda brīvības mērķis ir dot iespēju izpaust viedokļus, kas atšķiras no tiem, kas tiek sniegti oficiālā līmenī. Pieņemt, ka vārda brīvība var tikt ierobežota tikai tāpēc, ka attiecīgais viedoklis atšķiras no institūcijas pieņemtās nostājas, nozīmētu noliegt vārda brīvības mērķi". Cvika publikācija neradīja nekādus draudus Kopienai, tā kā bija skaidrs no raksta nosaukuma, ka tas bija Cvika kunga personīgais viedoklis, nevis Kopienas oficiālā nostāja. Tādējādi Eiropas Kopienas līmenī uzskatāma par nostiprinātu atziņu, ka amatpersona var izteikt vai publicēt savus personīgos uzskatus, īstenojot vārda brīvību, ja viņu publikācijas nav tādas, kas varētu kaitēt institūcijas vai sabiedrības interesēm.⁹⁸

Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī atsevišķi uzsvērusi tiesnešu kā publiskas tiesu varas amatpersonu nepieciešamību atturēties izmantot savu brīvību lietās, kur valsts vara un tiesu varas objektivitāte var tikt apšaubīta, norādot, ka attiecībā uz tiesnešiem kā profesionālām amatpersonām vārda brīvība var būt šaurāka, lai nediskreditētu tiesnešu un tiesas reputāciju sabiedrībā. Tomēr konkrētajā lietā, kur strīds starp Administratīvās tiesas priekšsēdētāju un valdību bija izcēlies priekšsēdētāja sniegtās publiskās lekcijas dēļ, tiesa lēma, ka kaut arī lekcija tika vadīta lekciju sērijas ietvaros attiecībā uz konstitucionālās jurisdikcijas jautājumiem un pamattiesībām un tai neizbēgami bija politiska ietekme, tomēr šāds elements vien nevar likt Vilī kungam atturēties izteikt jebkādu apgalvojumu vai viedokli konkrētajā jautājumā. Turklāt jāņem vērā, ka minēto viedokli atbalstīja liela daļa Lihtenšteinas iedzīvotāju.⁹⁹

Jāuzsver, ka pieļaujamo ierobežojumu izvērtējumā pietiekami liela nozīme ir arī valstu nacionālajām īpatnībām un tiesisko attiecību regulējumam. Tā, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka Vācijas prasība attiecībā uz publisko skolu skolotājiem kā

---

⁹⁸ Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2001.gada 13.decembra spriedums lietā Commission of the European Communities v. Michael Cwik, pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=46955&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1060188> [aplūkots 13.05.2011.]

⁹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Wille v Liechtenstein, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Wille%20|%20v%20|%20Liechtenstein&sessionid=71652846&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.03.2011.]

valsts dienesta darbiniekiem zvērēt uzticību Konstitūcijai un tās vērtībām ir savienojama ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 10.pantu, tieši izvērtējot nacionālā regulējuma īpatnības.

Lietā *Glaserapp v. Germany* Glaserapas kundze tika atbrīvota no amata, jo, nebūdamā Komunistu partijas biedre, bija publiski paudusi atbalstu atsevišķām partijas aktivitātēm un arī turpmāk neatteicās no partijas atbalstīšanas.¹⁰⁰ Otrā gadījumā Kosiekas kungs tika atbrīvots no amata pārbaudes laikā, jo, būdams galēji labējas partijas pārstāvis, bija demonstrējis atbalstu mērķiem, kas bija pretēji Konstitūcijai.¹⁰¹ Abos gadījumos tiesa nesaskatīja vārda brīvības pārkāpumu, ievērojot, ka personas bija atbrīvotas no amata nevis vienkārši par vārda brīvības izmantošanu, bet tāpēc, ka realizējot vārda brīvību, personas bija demonstrējušas lojalitātes trūkums Vācijas demokrātiskajai sistēmai.

Tomēr, autores ieskatā, abi augstāk minētie spriedumi tomēr jāaplūko Vācijas specifiskās situācijas gaismā, proti, ņemot vērā civildienesta darbiniekiem izvirzītās stingrās lojalitātes prasības un Vācijas vēsturisko situāciju, turklāt ņemot vērā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses attīstību. Nepilnus desmit gadus pēc *Glaserapp v. Germany* un *Kosiek v. Germany* spriedumiem, izskatot lietu *Vogt v. Germany* tiesa nonāca pie gluži pretēja secinājuma. Fogta kundzei – civilajam dienestam pieskaitāmai skolotājai un vienlaikus Vācijas komunistu partijas biedrei tika pārmests lojalitātes trūkums. Fogta kundze bija aktīvi iesaistījies dažādās partijas aktivitātes un pat kandidējusi parlamenta vēlēšanās, bet vēlāk tā dēļ atbrīvota no amata. Tiesa norādīja, ka iestādei bija zināms fakts par Fogta kundzes iestāšanos partijā 1972.gadā jau laikā, kad viņa tika apstiprināta civilajā dienestā. Tiesa ņēma vērā nacionālajos normatīvajos aktos noteikto neparasti stingro lojalitātes pienākumu, vienlaikus uzsverot, ka vācu un franču valodas skolotāja nerada nacionālās drošības riskus un atlaišana ir pārāk bargs sods, tādējādi uzskatīja, ka konvencijas 10.pants ir pārkāpts, jo atlaišana par aktīvu dalību partijā, kura pat nav aizliegta, ir disproporcionāls.¹⁰²

Citā lietā ASV Augstākā tiesa norādīja, ka skolotāja nevar tikt atbrīvota no valsts dienesta par vēstuli laikrakstam, ja vien vēstule nesatur nepatiesus apgalvojumus vai tās saturs

---

¹⁰⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Glaserapp v. Germany*, application Nr. 9228/80, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Glaserapp%20%20v.%20%20Germany&sessionid=92876001&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.03.2012.]

¹⁰¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Kosiek v. Germany*, application Nr. 9704/82, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Kosiek%20%20v.%20%20Germany&sessionid=92876038&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.03.2012.]

¹⁰² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Vogt v. Germany*, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=Vogt%20%20v.%20%20Germany&sessionid=71652649&skin=hudoc-en> [aplūkots 21.04.2011.]

nevar traucēt skolotājas darbam ar skolēniem vai pašas skolas darbībai. Tiesa norādīja, ka skolotāja un viņa darba devēja attiecības nav tik ciešas, par kurām varētu pārliecinoši apgalvot, ka personāla augsta lojalitāte un uzticība ir nepieciešama tās pienācīgai funkcionēšanai.¹⁰³ Vienlaikus, atbilstoši tiesu praksei *Pickering* lietā, kur tiesa nosprieda, ka ASV konstitūcijas pirmais labojums dod tiesības publiskās skolas skolotājam vērsties ar kritiku pret skolas padomi, noteiktais samērīguma tests piemērojams tikai lietās, kur valsts dienesta amatpersonas vārda brīvība skar valdības kā darba devēja intereses. Citos gadījumos valsts dienesta amatpersonas vārda brīvība neatšķiras no citas personas vārda brīvības izpausmēm.¹⁰⁴

Minētā atziņa tika vērtēta arī lietā *Connick v. Myers*, nonākot pie pretēja secinājuma. Prasītājs, prokuratūras darbinieks, bija privāti rakstveidā paudis viedokli viņa kolēģiem apgabala prokurora palīgiem par vairākiem jautājumiem, tostarp biroja darbinieku pārceļšana politiku un veidu, kādā informācija par šāda veida aktivitātēm tika sniegta birojā. Prasītājs bija paudis viedokli par sūdzību iesniegšanas komitejas nepieciešamību un par uzticības līmeni birojā. Visbeidzot, viedoklis ietvēra jautājumu par to, vai palīgi ir spiesti strādāt politiskajās kampaņās biroja atbalstīto kandidātu labā. Tiesa nepiekrita, ka šādi jautājumi skar sabiedriski nozīmīgus jautājumus. Tiesa norādīja, ka iestādes institucionālā efektivitāte varētu tikt apdraudēta ne tikai ar ziņas saturu, bet arī tās veidu, paušanas laiku un vietu un interpretēja jēdzienu „sabiedriski nozīmīgs jautājums” šauri, neietverot tajā Maijersa kundzes aktualizētos jautājumus.¹⁰⁵ Spriedums gan izpelnījās kritiku medijos un jānorāda, ka četri no tiesnešiem tiesnešu atsevišķajās domās pauda pretēju viedokli.¹⁰⁶

Spriedumos minētās atziņas norāda uz vairākiem ierobežojuma samērīguma izvērtēšanas apstākļiem. Pirmkārt, izvērtējot ierobežojuma pamatotību, jāņem vērā personas amata pienākumi un funkcijas. Otrkārt, institūcija var zaudēt tiesības atsaukties uz citkārt leģitīmu ierobežošanas pamatu, ja nav izmantojusi savas tiesības savlaicīgi.

---

¹⁰³ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā *Pickering v. Board of Education*, 391 US 563 (1968). Pieejams: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=391&invol=563> [aplūkots 21.04.2012.]

¹⁰⁴ ASV Augstākās tiesas tiesneša Brenana atsevišķās domas lietā *Connick v. Myers*, 461 U.S. 138, pieejams: http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0461_0138_ZD.html#461_US_138fn2/1 [aplūkots 21.04.2012.]

¹⁰⁵ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā *Connick v. Myers*, 461 U.S. 138, pieejams: http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0461_0138_ZS.html [aplūkots 21.04.2012.]

¹⁰⁶ Tiesneša Brenana atsevišķās domas, kurām pievienojās tiesneši Māršals, Blakmuns un Stīvens. Pieejams: http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0461_0138_ZD.html [aplūkots 21.04.2012.]

Attiecībā uz dalību aizliegtās vai politiskai iekārtai pretējās organizācijās, ASV Augstākā tiesa¹⁰⁷ ir atzinusi par antikonstitucionālu tiesību normu, kas paredzēja atbrīvot no valsts dienesta katru darbinieku, kas apzināti iestātos Komunistiskajā partijā vai partijā, kuras mērķi būtu virzīti uz valdības gāšanu. Tiesas spriedumā nostiprināta atziņa, ka šāds ierobežojums būtu attaisnojams tikai tad, ja būtu pierādāms, ka darbiniekam ir konkrēts nolūks veicināt organizācijas nelikumīgo mērķu sasniegšanu.

Ievērojot minēto, secināms, ka profesionālās amatpersonas atšķirībā no politiskām amatpersonām pārstāv valsti kopumā, šo amatpersonu darbība tiek asociēta ar valsts un tās institūciju darbību, un tādēļ ir svarīgi, lai amatpersonu rīcība būtu neitrāla un objektīva. Izmantojot vārda brīvību, profesionālajām amatpersonām ir pienākums ievērot neitralitātes un diskretuma principu. Profesionālai amatpersonas vārda brīvība ir izmantojama tā, lai neradītu tiešu kaitējumu institūcijai, ko amatpersona pārstāv. Vienlaikus samērīguma tests piemērojams tikai lietās, kur valsts dienesta amatpersonas vārda brīvība skar valsts kā darba devēja intereses - citos gadījumos valsts dienesta amatpersonas vārda brīvība neatšķiras no citas personas vārda brīvības izpausmēm. Izmantojot savu vārda brīvību, amatpersonai ir pietiekami skaidri jānorāda, ka viņa to dara kā privātpersona. Vārda brīvības robežas ir vērtējamas kā plašākas tā profesionālajām amatpersonām, kuru pienākums ir veicināt sociālās debates un viedokļu apmaiņu, piemēram, augstskolu mācībspēkiem vai arodbiedrību pārstāvjiem.

4.3. Militārās amatpersonas

Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairakkārt ir norādījusi, ka militāro personu vārda brīvība valsts drošības interesēs var tik ierobežota. Lai gan uz dienestā esošām personām ir attiecināma vārda brīvība, taču var pastāvēt ierobežojums atklāt informāciju, piemēram, kas klasificēta kā valsts noslēpums saistībā ar militāro izpēti, ja tā var apdraudēt nacionālo drošību. Vienlaikus, kā norādīts spriedumā lietā *Grigoriades v Greece*, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 10.pantā nostiprinātās tiesības neapstājas pie armijas baraku vārtiem. Noteikumus militāras disciplīnas nodrošināšanai nedrīkst izmantot, lai apslāpētu viedokļa paušanu, pat ja tas vērsts pret armijas institūciju.¹⁰⁸ Tā Grieķijas Valsts padome

---

¹⁰⁷ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā *Elfbrandt v. Russell*, 384 US 11 (1966). Pieejams: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?navby=case&court=us&vol=384&invol=11> [aplūkots 21.04.2011.]

¹⁰⁸ Freedom of expression in Europe : case-law concerning Article 10 of the European Convention of Human Rights, Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2007, p.89.

pasludināja par antikonstitucionālu ierobežojumu gaisa spēku dienesta darbiniekiem iepriekš saskaņot jebkādu paziņojumu medijiem.¹⁰⁹

Līdzīgi Korejas Republikas Konstitucionālā tiesa pasludināja, ka jēdzienam „militāra rakstura noslēpums”, par kuru neatļautu iegūšanu vai izpaušanu draud sods, ir jābūt pietiekami skaidri un precīzi definētam. Nedrīkst pasludināt par militāra rakstura noslēpumu visu, kas saistīts ar militārām darbībām.¹¹⁰ Juridiskajā literatūrā ir atzīts, ka, lai noteiktu ierobežojumu konstitucionalitāti, jāvērtē arī ierobežojošās normas kvalitāte.¹¹¹ Ierobežojošai normai, lai to uzskatītu par pieņemtu pienācīgā kārtībā, jābūt pietiekami precīzi formulētai, lai persona varētu to saprast un paredzēt sekas, kādas konkrētā darbība var radīt.¹¹² Demokrātiskas un tiesiskas valsts principi balstās uz to, ka sabiedrībā pastāv līdzsvars starp pamatvērtībām un tiesību realizāciju, un valdības pieņemtiem lēmumiem jārada ticība, ka tie tiek pieņemti, ievērojot taisnīguma principu, lai tādējādi samazinātu interešu konflikta iespējamību.¹¹³

Vienlaikus militāro amatpersonu stingrās konfidencialitātes saistības ir spēkā tikai tik ilgi, kamēr pati informācija ir uzskatāma par konfidenciālu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa norāda, ka pieteicējs kā virsnieks, kas atbildīgs par eksperimentālu raķešu programmu, ir saistīts ar diskretuma pienākumu saistībā ar viņa pienākumu izpildi.¹¹⁴ Tikai gadījumos, kad materiāli, kuru publicēšana nacionālās drošības interesēs ir bijusi ierobežota, jau ir pieejami sabiedrībai vai vairs nav slepeni, nav attaisnojams aizliegums publicēt drošības dienesta darbinieka memoārus, kuri satur minētos materiālus.¹¹⁵ Arī *Spycatcher* lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka pēc tam, kad informācija jau reiz ir publicēta, sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu interese iegūt informāciju ir vērtējama augstāk kā valdības interese aizsargāt slepenā dienesta reputāciju. Vienlaikus Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka valdībai būtu tiesības piemērot aizliegumu, ja informācija jau nebūtu publicēta iepriekš.¹¹⁶

Minētais princips attiecināms arī Kavendiša kunga memoāru publicēšanu. 1987.gadā Antonijs Kavendišs lūdza atļauju publicēt savus memoārus „Inside Intelligence”, kas saturēja

---

¹⁰⁹ Polakiewicz J., Jacob-Foltzer V. The European Human Rights Convention in Domestic Law: The Impact of Strasbourg Case-Law in States where direct effect is given to the convention", Human rights law journal, 1991 p. 65.

¹¹⁰ Coliver S. The Article 19 freedom of expression handbook. London: International Centre Against Censorship, 1993. P.119.

¹¹¹ Plakane I. Pamattiesību ierobežošana Satversmē. Jurista Vārds, 15.04.2003., Nr.15.

¹¹² Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības, Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004, 718.lpp.

¹¹³ Satversmes tiesas 2000.gada 24.marta spriedums lietā Nr.04 – 07(99).

¹¹⁴ European Human Rights case summaries 1960-2000, London: Cavendish Publishing Limited, 2002, p.397

¹¹⁵ European Human Rights case summaries 1960-2000, London: Cavendish Publishing Limited, 2002, p.704.

¹¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *The Observer and Guardian v. United Kingdom*, application Nr. para. 59.;69. [aplūkots 12.01.2011.]

informāciju arī par viņa darbību MI6 slepenajā dienestā, taču viņam atļauja tika liegta. Pēc tam, kad viņa grāmatas fragments tomēr tika publicēts, tika iesniegts pieteikums tiesā saistībā ar informācijas neautorizētu atklāšanu. Konkrētajā gadījumā tomēr tiesa atteicās ierosināt lietu, norādot, ka publicētais memuāru fragments nesaturēja tādu informāciju, kuras atklāšana varētu apdraudēt nacionālo drošību. Lordu palāta, kas izskatīja sūdzību par tiesas lēmumu, norādīja, ka sabiedrības intereses neprasa, lai publikācija tiktu aizliegta. Vienlaikus lords Keits uzsvēra, ka tas nenozīmē, ka ar šo tiktu dota atļauja publicēt jebkuru slepenā dienesta darbinieka memuārus. Jebkurā gadījumā ir jāizvērtē, vai informācija jau iepriekš ir nonākusi atklātībā un vai tā var nodarīt kaitējumu valsts un sabiedrības interesēm.¹¹⁷ Tika norādīts, ka civildienestam darbiniekiem, vienalga, atvaļinātiem vai joprojām aktīvā dienestā esošiem, ir pienākums iesniegt manuskriptus, kas saistīti ar dienestu, iepriekšējas atļaujas saņemšanai, pirms parakstīt līgumu par manuskripta publicēšanu.¹¹⁸

Arī ietā *Hadjianastassiou v. Greece* Eiropas Cilvēktiesību tiesa atkārtoti norādīja, ka arī militārā dienesta darbiniekiem piemīt vārda brīvība, lai gan viņiem ir jāievēro diskrētums saistībā ar jebko, kas saistīts ar viņu darba pienākumiem. Pieteikuma iesniedzēju, Grieķijas gaisa spēku virsnieku militārā tiesa bija atzinusi par vainīgu klasificētas informācijas izpaušanā privātai ieroču ražošanas kompānijai. Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka pat militāra rakstura informācija, kas klasificēta kā valsts noslēpums, ir aizsargāta ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 10.pantu. Tiesa atzina, ka virsnieka vārda brīvība tika ierobežota nacionālās drošības interesēs, kuru robežu izvērtēšana ir atstājama dalībvalsts kompetento iestāžu izvērtēšanai.¹¹⁹

Tiesa atzinusi arī politisko neitralitāti kā leģitīmu mērķi drošības struktūru darbinieku Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pantā noteikto tiesību ierobežošanai. Tā, piemēram, lietā *Rekvenyi v Hungary* tiesa atzina, ka nav noticis konvencijas 10.panta pārkāpums, valstij nosakot, ka bruņoto spēku, policijas, drošības dienestu dalībniekiem tiek liegta dalība politiskajās partijās un jebkura cita veida politiska aktivitāte, bet tiem, kuri vēlas turpināt politiskās aktivitātes, darbs policijā ir jāpamet. Tiesa atzina, ka vārda brīvība aptver arī politisko debašu brīvību un politisko aktivitāšu aizliegums ieteicas vārda brīvības aizsardzības robežās. Taču ierobežojums ir noteikts ar likumu, leģitīma

---

¹¹⁷Bailey S.H., Harris D.J. Jones B.L. Civil liberties. Cases and materiāls. Third edition. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991, P.448.

¹¹⁸ Bailey S.H., Harris D.J. Jones B.L. Civil liberties. Cases and materiāls. Third edition. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991, P 450.

¹¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Hadjianastassiou v. Greece*, application Nr. para. 46, pieejams: [aplūkots 12.01.2011.]

mērķa dēļ – nacionālās drošības un publiskās kārtības dēļ. Tiesa uzsvēra, ka tās uzdevums ir noskaidrot, vai panākts balanss starp cilvēktiesību personai izmantot vārda brīvību un demokrātiskas valsts leģitīmo interesi nodrošināt, ka tās civildienests pilnīgi sasniedz izveidošanas mērķus. Ņemot vērā, ka atsevišķas politiskas tiesības likums joprojām pieļāva, piemēram, policisti joprojām varēja izvirzīt kandidātus, organizēt vēlēšanu kampaņu tikšanās, izteikt paziņojums presē, radio u.c., tiesa secināja, ka konvencijas 10.panta pārkāpums nav noticis.¹²⁰

Ievērojot minēto, secināms, ka arī uz militārā dienesta darbiniekiem attiecināma vārda brīvība, lai gan viņiem ir jāievēro stingrs diskretuma pienākums saistībā ar jebko, kas saistīts ar viņu darba pienākumiem, un viņu vārda brīvība valsts drošības interesēs var tik ierobežota, īpaši saistībā ar konfidencialās informācijas izpaušanu. Vienlaikus militāro amatpersonu stingrās konfidencialitātes saistības ir spēkā tikai tik ilgi, kamēr pati informācija ir uzskatāma par konfidencialu. Noteikumus militāras disciplīnas nodrošināšanai nedrīkst izmantot, lai apslāpētu viedokļa paušanu vispār, pat ja tas vērsts pret armijas institūciju. Tādēļ jēdzienam „militāra rakstura noslēpums” vai citiem uz militārpersonām attiecināmiem ierobežojumiem, par kuru neievērošanu draud sods, ir jābūt pietiekami skaidri un precīzi definētam un sabalansētiem, tas ir, lai noteiktu ierobežojuma normas konstitucionalitāti, jāvērtē arī ierobežojošās normas kvalitāte un pieņemšanas kārtība.

---

¹²⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Rekvenyi v Hungary*, , <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Rekvenyi%20|%20v%20%20Hungary&sessionid=71652885&skin=hudoc-en> [aplūkots 12.01.2011.]

5. ATSEVIŠĶI VĀRDA BRĪVĪBAS IEROBEŽOŠANAS ASPEKTI

5.1. Viedoklis un pārspilējums

Visai stabila atziņa tiesu praksē un juridiskajā literatūrā norāda, ka fakti pretēji viedoklim ir pakļaujami patiesības pārbaudei, un to pastāvēšana var tikt pierādīta.¹²¹ Ja kāds apgalvo faktu, kas aizskar personas goda un cieņu, piemēram, piedēvējot šai personai konkrētas krimināli sodāmas darbības, tad šī fakta paudējam ir jāpierāda izteikumu atbilstība patiesībai. Turpretī viedoklis nav pakļaujams patiesības pārbaudei. Tas atspoguļo personas subjektīvu vērtējumu par kādu personu, tās darbību vai kādu notikumu, tādēļ tas nevar būt ne patiess, ne nepatiess, lai arī cik nepieņemams tas kādam neliktos. Bet tā kā viedokļa (pretēji faktam) atbilstību patiesībai pierādīt nav iespējams, šāda prasība jau pati par sevi tiks vērtēta kā vārda brīvības pārkāpuma.¹²²

Vienlaikus novilkt robežu starp faktiem un viedokļiem nereti ir visai sarežģīti, un ar šādām grūtībām ir nācies saskarties arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē. Tāpēc jaunākajā praksē Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē ne vienmēr iezīmē skaidru robežu starp faktu un viedokli, bet izvērtē, vai apstrīdētajiem izteikumiem ir pietiekams faktiskais pamats. Piemēram, jo tālejošāka ir kādai personai izteiktā kritika, jo spēcīgākai jābūt faktiskajai bāzei, uz kuru tā balstīta.¹²³

Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos vairākkārtīgi ir norādījusi, ka „tiesības brīvi paust savus uzskatus ir viens no būtiskākajiem šādas sabiedrības pamatiem, viens no pamatnoteikumiem šīs sabiedrības progresam un ikviena cilvēka attīstībai. [...] tas attiecas ne tikai uz informāciju vai idejām, kas tiek uztvertas labvēlīgi vai uzskatītas par neaizvainojošām vai arī pret kurām ir vienaldzīga attieksme, bet arī uz informāciju vai idejām, kas apvaino, satrauc vai šokē valsti vai jebkuru sabiedrības grupu”.¹²⁴ Tādēļ zināmos apstākļos vārda brīvība aizsargā arī provokatīvus un pārspilētus izteikumus.

---

¹²¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Lingens v. Austria*, application Nr. 9815/82, pieejams: <http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases/regionalcases/europeancourtofhumanrights/nr/565> [aplūkots 23.05.2011.]

¹²² Tiesu prakse lietās par personas goda un cieņas civiltiesisko aizsardzību: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma un tiesu prakses vispārīgās daļas tiesu prakses apkopojums, 2003/2004, pieejams: www.at.gov.lv/files/docs/.../2004/Apkopojums_Gods_un_ciena.doc [aplūkots 23.05.2011.]

¹²³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Schwabe v. Austria*, Application no. 13704/88, para 34, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Schwabe%20%20v.%20%20Austria&sessionid=92897003&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]

¹²⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Hlandyside v. the United Kingdom*, Application no. 5493/72, pieejams:

Tā, piemēram, ASV Augstākā tiesa atcēla spriedumu par publiskā runā paustiem draudiem nogalināt prezidentu, norādot, ka runātājs nebija patiesi domājis izteikt reālus draudus prezidenta dzīvībai, bet drīzāk paust politisku viedokli, kas ir pretējs prezidenta paustajai nostājai, kaut arī asā un aizskarošā veidā. Tiesa norādīja, ka reāli draudi bija visai nosacīti, un tos kā reālus neuztvēra arī klausītāji – auditorija uz uzrunu atbildēja ar smiekliem.¹²⁵

Kādā citā lietā, kur SPD partijas kandidāts savā Eiropas parlamenta pirmsvēlēšanu runā Bavārijas vairākuma partiju bija nosaucis par Eiropas NPD (atsauce bija domāta uz Rietumvācijas galēji labējo Nacionāldemokrātisko partiju, dažkārt dēvētu par neo-Naciorganizāciju), tiesa atzina, ka šādi politiķa izteikumi ietilpst vārda brīvības tvērumā. Tiesas ieskatā, persona centās pārliecināt auditoriju balsot par savu partiju. Lai sasniegtu savu mērķi, politiķis izmantoja tipisku ieroci, proti, polemiku pret oponentu partiju. Viņa mērķis bija atšķirt savu partiju no oponentu partijas ar pārspilējumu. Tas ir pamatā jebkurai vēlēšanu kampaņai un pieder pie viedokļa izteikšanas. Vēlētāji skaidri saprata ka runātājs izsaka savu viedokli, lai pārliecinātu auditoriju. Lai pārliecinātos, jebkurš varēja vēlāk pārbaudīt izteikuma patiesumu.¹²⁶

Tādējādi secināms, ka, izvērtējot, vai amatpersonas izteikums, izmantojot asu un pārspilētu izteiksmes veidu, pārkāpj vārda brīvību, liela nozīme ir piešķirama kontekstam – runātāja mērķim, ko viņš vēlas sasniegt ar šādu izteiksmes veidu, kā arī kontekstam – vai neitrāls sabiedrības pārstāvis spēj nodalīt amatpersonas pausto pārspilējumu no patiesības.

Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka persona nav saucama pie atbildības par neslavas celšanu attiecībā uz tādas informācijas izplatīšanu, kas tikai vēlāk izrādījies nepatiesa, ja izplatīšanas brīdī personai varēja būt pārliecība, ka informācija ir patiesa.¹²⁷ Šajā saistībā jānorāda uz pretēju Senāta spriedumi lietā Nr. SKC-243/2011, kur tiesa lika atsaukt institūcijas izplatītās ziņas, kas par nepatiesām tika atzītas tikai trīs gadus pēc to izplatīšanas, izskatot lietu par prokurora S.N. dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, taču izplatīšanas brīdī valsts institūcijai bija pamats uzskatīt, ka ziņas atbilst patiesībai.

Prasītāja norādīja, ka S.N., būdams valsts amatpersona - Ģenerālprokuratūras Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras prokurors, ar saviem

---

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=Handyside%20|%20v.%20|%20the%20|%20United%20|%20Kingdom%2C&sessionid=92897003&skin=hudoc-en>

¹²⁵ *Watts v. United States*, 394 US 705 (1969). [aplūkots 23.05.2011.]

¹²⁶ Kommers D.P. *The constitutional jurisprudence of the federal republic of Germany*. Duke University Press, 1997, P.380.

¹²⁷ Kučš A. Par Krimināllikuma piemērošanu un vārda brīvību. *Jurista Vārds*. 2003. 30.septembris, Nr.35.

darbiem un vārdiem ir aizskāris prasītāja godu un cieņu, savukārt Ģenerālprokuratūras preses centrs cieņu un godu aizskarošās ziņas izplatījis presē. Apelācijas instances tiesa bija uzlikusi par pienākumu Latvijas Republikas prokuratūrai atsaukt to informāciju, kuru 2002.gada 26.martā Latvijas Republikas prokuratūras preses sekretāre sniedza masu informācijas līdzekļiem. Minētā prasījuma sakarā tiesa bija atzinusi, ka ar spriedumu krimināllietā, kurā notiesāts S.N., ir atzīts, ka prasītāja aizturēšana no 2002.gada 25.-28.martam ir bijusi nepamatota, tātad nelikumīga. Prokuratūras iebildi, ka laikā, kad tika sniegta informācija presē, prasītājs tiešām bija aizturēts un tātad tā nebija nepatiesa ziņa, tiesa atzina par nepamatotu. Tiesa norādīja, ka tā kā aizturēšana ir bijusi nelikumīga, tad nevar atzīt, ka informācija par prasītāja aizturēšanu, ir patiesa, jo Civillikuma 2352.^a pantu nevar tulkot tikai gramatiski, bet ir jāņem vērā tiesību normas mērķis - aizsargāt personas godu un cieņu. Nav strīda par to, ka informācija par kādas personas aizturēšanu, kura pēc tam ir atzīta par nelikumīgu, aizskar personas godu un cieņu, jo personai bez likumīga pamata ir ticis piemērots aizdomās turamā statuss.¹²⁸

Tādējādi jāsecina, ka arī viedoklim ir jābūt pietiekamam faktiskajam pamatam, un jo tālejošāka ir kādai personai izteiktā kritika, jo spēcīgākai jābūt faktiskajai bāzei, uz kuru tā balstīta. Vienlaikus persona nav saucama pie atbildības par neslavas celšanu attiecībā uz tādas informācijas izplatīšanu, kas tikai vēlāk izrādījusies nepatiesa, kā arī atbilde uz provokatīvu un aizskarošu apgalvojumu var būt daudz asāka kā uz tādu pašu apgalvojumu, kas tiktu izteikts mērenākā veidā. Izvērtējot, vai amatpersonas izteikums, izmantojot asu un pārspīlētu izteiksmes veidu, pārkāpj vārda brīvību, liela nozīme ir piešķirama kontekstam – runātāja mērķim, ko viņš vēlas sasnieg ar šādu izteiksmes veidu, kā arī kontekstam – vai neitrāls sabiedrības pārstāvis spēj nodalīt amatpersonas pausto pārspīlējumu no patiesības

5.2. Atbildes reakcija

Ja iepriekšējā apakšnodaļā tika raksturota provokatīvu un pārspīlētu izteikumu pieļaujāmība, tad jānorāda, ka atbilde uz šādiem provokatīviem un aizskarošiem apgalvojumiem arī var būt daudz asāka kā uz tādu pašu apgalvojumu, kas tiktu izteikts mērenākā veidā.¹²⁹ Vārda brīvības robežu pārkāpums ir jāvērtē iecietīgāk, ja šādu rīcību izraisījusi pati „aizskartā” persona. Ja pati persona ir rīkojusies pretrunā ar morāles normām

¹²⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 28.septembra spriedums lietā Nr. SKC-243/2011.

¹²⁹ Coliver S. The Article 19 freedom of expression handbook. London: International Centre Against Censorship, 1993. P. 148.

vai nākusi klajā ar provokatīviem izteikumiem, šāda personas darbība var radīt pamatu asam un pat aizskarošam tās vērtējumam.¹³⁰

Kā norādīja tiesa strīdā starp laikrakstu *Der Spiegel* un tiesnesi Šmitu par to, ciktāl tiesneša raksts dienas avīzē uzskatāms par izdarītu vārda brīvības ietvaros, tiesa norādīja, ka laikraksts *Der Spiegel* savā sākotnējā rakstā ar nolūku bija atspoguļojis tās lasītājiem tikai daļēju patiesību. Tādēļ sūdzības iesniedzējam (tiesnesim) bija tiesības uz publisku atbildi un tās forma ir attaisnota ar *Der Spiegel* sākotnējā raksta dabu un nepieciešamību novērst tā ietekmi uz publisko viedokli. Proti, tiesa norāda, ka *Der Spiegel* ar savu rīcību pati netieši izaicināja tiesnesi Šmitu uz šādu naidīgu kriticizmu un ir laikraksta pienākums šādu kriticizmu paciest, pat ja tas apdraud laikraksta reputāciju publiskajā telpā.¹³¹

Šī lieta ir svarīga ar tajā ietverto akceptu tā saucamajam atbildes sitieniem (*Gegenschlag*) vārda brīvības teorijā. Personai ir tiesības uz pamatlikuma pamata pāri visam, tajā skaitā politiskajā arēnā aizstāvēt sevi pret asiem un maldinošiem kritiskiem izteikumiem, izmantojot vienlīdz aizskarošu valodu, ja tāda valoda ir nepieciešama kompensētu maldinošo interpretāciju, kas radīts ar sākotnējo aizskārums. Taču jāuzsver, ka pamattiesības var aizsargāt robustu un asu izteiksmes viedu, bet tikai ļoti reti – neapdomīgu vai nepatiesu.¹³²

5.3. Vārda brīvības izmantošanas mērķis un adresāts

Kas attiecas uz pieņemamās kritikas robežām, tad tās ir plašākas attiecībā uz politiķiem un valsts amatpersonām.¹³³ Atšķirībā no privātpersonas, politiķis sevi nostāda daudz ciešākā sabiedrības uzraudzībā un tādēļ viņam jābūt ar lielāku tolerances pakāpi.¹³⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Kronē Verlag GMBH&Co.KG v. Austria*¹³⁵, norādīja, ka vērtējot, vai

¹³⁰ Kučs A. 100.pants. No grām.:Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 367.lpp.

¹³¹ Kommers D.P. The constitutional jurisprudence of the federal republic of Germany. Duke University Press, 1997, P. 371.

¹³² Kommers D.P. The constitutional jurisprudence of the federal republic of Germany. Duke University Press, 1997, P. 372.

¹³³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 22.augusta spriedums lietā Jersilds pret Dāniju, 2004.gada 27.maija spriedums lietā Vides aizsardzības klubs pret Latviju.

¹³⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lingens v. Austria, application Nr. 9815/82, pieejams:

<http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases/regionalcases/europeancourtofhumanrights/nr/565> [aplūkots 23.05.2011.]

¹³⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesa spriedums lietā *Kronē Verlag GMBH&Co.KG v. Austria, Application no. 33497/07*, pieejams:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Kron%u0113%20%7C%20Verlag%20%7C%20GMBH%20%7C%20Austria&sessionId=92897003&skin=hudoc-env>[aplūkots 23.07.2011.]

ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, nav svarīgi vai persona ir pazīstama sabiedrībā, bet gan, vai persona darbojas publiskā arēnā. Tādējādi amatpersonu savstarpējā komunikācijā vārda brīvības robežas būtu vērtējamas daudz plašāk, ko uzskatāmi parāda turpmāk norādītā tiesu prakse.

Lietā *Castells v. Spain* Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka pieļaujamās kritikas robežas attiecībā uz valdību ir pat vēl plašākas kā uz politiķiem. 1979.gadā basku seperātistu koalīciju pārstāvošs senators Kastella kungs publicēja rakstu, kurā kritizēja valdības rīcību noziegumu pret basku tautības pilsoņiem izmeklēšanā, pēc būtības norādot, ka ar savu bezdarbību valdība atbalsta un veicina noziegumu izdarīšanu. Par saviem izteikumiem Kastella kungam tika piespriests cietumsods un aizliegums ieņemt amatu valsts dienestā uz vienu gadu. Konstitucionālā tiesa soda izpildi atlika un tas netika pēc būtības izpildīts. Eiropas Cilvēktiesību tiesā valdība mēģināja ierobežojumu pamatot ar īpaši sarežģīto situāciju valstī laikā, kad Kastellas kunga raksts tika publicēts. Taču tiesa norādīja, ka “robežas attiecībā uz pieļaujamo kritiku attiecībā uz valdības rīcību ir plašākas kā uz privātpersonu, vai pat politiķi”. Šāds vārda brīvības ierobežojums varētu būt pieļaujams tikai ārkārtas stāvokļa laikā, lai aizsargātu sabiedrisko kārtību un gadījumos, kad kritikai nav pamatojuma vai tā formulēta negodprātīgi. Tiesa atzina, ka valdības rīcībā saskatāms konvencijas 10.panta pārkāpums kaut vai tikai tāpēc, ka Kastellas kungam tika liegts sniegt pierādījumus savas kritikas pamatojumam.¹³⁶

Vienlaikus tiesa ir norādījusi, ka attiecībā uz tiesu darbiniekiem pieļaujamās kritikas robežas ir krietni šaurākas. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka izvērtējot pret tiesnesi vērsta kritikas robežas jāņem vērā apstrīdēto izteikumu ietekme uz tiesu varas autoritāti un objektivitāti. Tiesu varas un tās amatpersonas var tikt kritizētas – taču kritikas robežas būs šaurāks un tiks ņemts vērā izteiktās kritikas mērķis un konteksts.¹³⁷ Lietā *Barford v. Denmark* Eiropas Cilvēktiesību tiesa nesaskatīja konvencijas 10.panta pārkāpumu, kur žurnālists tika notiesāts par neslavas celšanu, savā rakstā paužot kritiku par tiesas spriedumu. Žurnālista rakstā pēc būtības tika norādīts, ka tiesneši, veicot savus pienākumus, ir tikuši ietekmēti un tas veicinājis arī nelikumīga sprieduma pieņemšanu. Eiropas Komisija lēma, ar 14 balsīm pret

---

¹³⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Castells v. Spain*, application Nr. 11798/85, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Castells%20%20v.%20%20Spain&sessionid=92895221&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.] Skat arī ASV Augstākās tiesas spriedumu *Bond v. Floyd*, 385 US 116 (1966)

¹³⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Prager and Oberschlick v. Austria*, application Nr.15974/90, pieejams: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=15974/90&sessionid=92897003&skin=hudoc-en>[aplūkots 23.05.2011.]

vienu, ka pat šāds izteiksmes veids ir aizsargāts ar vārda brīvību. Pirmās instances tiesa tam nepiekrita, norādot, ka, lai gan kritika attiecībā uz tiesu pati par sevi tiek aizsargāta ar vārda brīvību, jāņem vērā, ka Barforda kunga raksts satur nopietnu apsūdzību, kas varētu samazināt tiesas reputāciju sabiedrībā kopumā.¹³⁸ *Barford v. Denmark* lieta norāda, ka pieļaujamās kritikas robežas attiecībā uz tiesas amatpersonām ir šaurākas par politiķiem un profesionālajām amatpersonām, kā arī šaurākas gadījumos, kad ir vērsta pret konkrētām personām nevis tiesu sistēmu kopumā.

Līdzīgi gan vietējās tiesas, gan arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, izsverot lietas, kur saduras preses brīvība un tiesības uz privātumu, apsver diskusijas kontekstu jo „tāda politika privātā dzīve, kurš pastāvīgi runā par to, ka morāles principi ir jārespektē, tiek vērota ļoti rūpīgi, jo viņš zaudē uzticību, ja viņa darbības ir pretrunā ar paša sludināto”.¹³⁹

Tā, piemēram, tiesa atzina par pamatotu sabiedrības interesi par precēta Saeimas deputāta ārpusvalsts sakaru, ņemot vērā, ka deputāts bija tādas partijas pārstāvis, kuras manifestā tiek godātas ģimenes vērtības, aicinot tās visiem atbalstīt un ņemot vērā paša deputāta izteikumus par ģimeni, sievu sabiedrībai nozīmīgā, jūtīgā Saeimas priekšvēlēšanu laikā.¹⁴⁰ Analogiski Senāts lietā Nr. SKC – 323/2011 norādīja, ka atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksei, uz personu, kas pašas ir aktīvi iesaistījušās publiskajā apspriešanā un politiskajā dzīvē, darbībām ir pieļaujamas plašākas kritikas robežas. Taču konkrētajā gadījumā, kā to konstatēja apelācijas instances tiesa, prasītāja Valsts kontroliere Inguna Sudraba nekādās diskusijās ar atbildētāju satiksmes ministru Aināru Šleseru nebija iesaistījusies, un tam apstāklim vien, ka prasītāja ir publiska persona, kas uzsvērts kasācijas sūdzībā, nav būtiskas nozīmes un tas negroza tiesas nodibināto faktu, ka viņa nav politiķe.¹⁴¹

Izvērtējot pieļaujamās vārda brīvības robežas, secināms, ka vārda brīvības robežas ir daudz plašākas gadījumos, kad izteikumi attiecas uz personu profesionālo vai valsts pienākumu izpildi. Savukārt politisku amatpersonu privātās dzīves kritikas robežas ir daudz šaurākas, un aizskarošu izteikumu lietošana būs attaisnojama tikai tad, ja to prasa sabiedrības

---

¹³⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Barford v. Denmark*, *Application no. 11508/85*, para. 31, pieejams:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Barford%20%20v.%20%20Denmark&sessionid=92897003&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]

¹³⁹ Ruduša R. Konkurējošās brīvības. Pieejams: <http://archive.politika.lv/temas/cilvektiesibas/13850/> [aplūkots 23.02.2012.]

¹⁴⁰ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 29.maija spriedums lietā Nr. C29174908.

¹⁴¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta senatoru kolēģijas 2011.gada 28.marta rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKC-323/2011.

intereses.¹⁴² Minētais princips nostiprināts arī Latvijas tiesu praksē. Kā norāda Senāts, atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā nostiprinātajiem atzinumiem publiskām personām ir jāiztur īpaši liela kritikas deva, taču tajā pašā laikā ar šādu kritiku - arī asā formā izteiktu politiķim vai valsts amatpersonai ir jārēķinās, ja tā saistīta ar viņa sabiedriskajām darbībām, nevis par personiskajām, kas skar tikai viņu vai viņa ģimeni. Tiesa nosprieda, ka klaji nievājošā, aizskarošā un ciniskā veidā iztīrājot prasītāja bērnībā viņa ģimenē norisinājušos notikumus, proti, vecāku laulības iziršanu, tēva, mātes un patēva savstarpējās privātās attiecības, atbildētāji pārkāpuši iepriekš minētās tiesību normās noteikto ierakstā prasītāja privātajā dzīvē aizliegumu.¹⁴³ Tiesa neapšaubīja sabiedrības tiesības uzzināt par tolaik aktīvā politiķa M.G. bērnību, viņa personības veidošanās apstākļiem, bet gan atzinusi, ka, publiski feļetona formā (ar aizskarošiem vārdiem, apzīmējumiem) analizējot prasītāja ģimenes privāto dzīvi, kurai nav nekādas saistības ar viņa politisko vai sabiedrisko darbību, atbildētāji pārkāpuši pieļaujamās vārda brīvības robežas un neattaisnojami iejaukušies prasītāja personiskajā dzīvē.¹⁴⁴ Senāts norādīja, ka, informējot sabiedrību par situāciju, kādā veidojās M.G. personība, kas attiecībā uz prasītāju kā politiķi bija pieļaujams, atbildētājiem tomēr vajadzēja izvēlēties citu izteiksmes formu. Konkrētajā gadījumā atbildētāji nav spējuši pamatot neatliekamo sociālo vajadzību (sabiedrības interesi), kuras vārdā notikusi privātu jautājumu publiska iztīrāšana aizskarošā un izsmejošā veidā.¹⁴⁵

Būtiskākais kritērijs, lai izvērtētu šādas sensitīvas informācijas publicēšanas pieļaujamību, ir jautājuma sabiedriskā nozīmība: vai publiskotā informācija tikai apmierina sabiedrības ziņkāri vai rada plašāku priekšstatu par kādiem notikumiem, kuri var atstāt ietekmi arī uz amatpersonas profesionālo darbību. Svarīgs šajā gadījumā būs tas, vai persona, pirmkārt, darbojusies labā ticībā un, otrkārt, vai viņai ir bijis faktiskais pamats izteikt šādu kritisku vērtējumu.¹⁴⁶

Ievērojot minēto, secināms, ka pieņemamās kritikas robežas ir plašākas attiecībā uz politiķiem un valsts amatpersonām, proti, amatpersonu savstarpējā komunikācijā vārda brīvības robežas būtu vērtējamas daudz plašāk. Vārda brīvības robežas ir daudz plašākas arī gadījumos, kad izteikumi attiecas tieši uz personu profesionālo vai valsts pienākumu izpildi. Tāpat vārda brīvības robežas attiecībā uz pieļaujamo kritiku par valdības rīcību ir plašākas kā

---

¹⁴² Kučš A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana – likumdošana un tiesu prakse. Rīga: Providus, 2004.

¹⁴³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2012.gada 1.februāra spriedums lietā Nr.SKC-8/2012.

¹⁴⁴ Turpat.

¹⁴⁵ Turpat.

¹⁴⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 27.maija spriedums lietā *Vides aizsardzības klubs pret Latviju*, 45.punkts.

uz privātpersonu, vai pat politiķi. Savukārt pieļaujamās kritikas robežas attiecībā uz tiesas amatpersonām ir šaurākas par politiķiem un profesionālajām amatpersonām, kā arī šaurākas gadījumos, kad ir vērsta pret konkrētām personām nevis institūciju kopumā.

SECINĀJUMI

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Gan pirmskara doktrīnā, gan Satversmes tiesas praksē nostiprināta atziņa, ka valsts dienests ir publiski tiesisks stāvoklis, kurā atrodas personas, kam uzticēta valsts uzdevumu pildīšana. Valsts dienests var sevī ietvert jebkuru valsts amatu, kas izveidots likumdošanas, izpildu un tiesu varas institūcijās, jo izšķirošais ir funkcionālais kritērijs – tas, vai personai tiek piešķirta atbildība par valsts suverēnās varas funkciju īstenošanu, un vai darbinieks uzskatāms par publiskās varas nesēju, atbildīgu par valsts vai citu varas institūciju interešu aizsargāšanu.
2. Tiesības uz vārda brīvību, atvasinātas no sabiedrības tiesībām saņemt informāciju, pašas par sevi nav ierobežotas ar uzskatu paušanu katrā ziņā tikai vārdos. Tiesības brīvi paust savus uzskatus jāsaprot ar iespēju tos paust vispār un jebkurā veidā. Vārda brīvība piemīt ikvienai fiziskai personai neatkarīgi no tās īpašā statusa, kas tai var piemist attiecīgajai personai darbojoties valsts civildienestā, tiesībaizsardzības iestādēs vai, piemēram, pildot tiesneša amatu. Vienlaikus jāņem vērā, ka atrodoties valsts dienestā personai izveidojas īpašas attiecības ar valsti, un uz vārda brīvību valsts dienestā var tikt attiecināti specifiski ierobežojumi.
3. Vārda brīvības ierobežojumam primāri būtu jābūt noteiktam ar likumu vai uz likuma pamata. Uz to norāda gan Satversme, gan starptautiskie cilvēktiesību dokumenti. Vienlaikus amatpersonas vārda brīvības izmantošanas kārtība var tikt konkretizēta arī ar iekšēju normatīvo tiesību aktu vai amatpersona ar savu gribas izteikumu var uzņemt papildus vārda brīvības ierobežojumus.
4. Politiskām amatpersonām kā sabiedrības un vēlētāju pārstāvjiem ir pienākums veicināt sabiedrības interešu nodrošināšanu valsts politikas veidošanas procesā un šajā aspektā paust savu nostāju pietiekami skaļi un asi, lai saistītu sabiedrības uzmanību konkrētajam jautājumam. Vienlaikus amatpersonas amatam var būt arī pretēja, vārda brīvību ierobežojoša nozīme, proti, izvērtējot to, vai auditorija amatpersonas pausto viedokli neasociēs ar institūcijas oficiālo nostāju un auditorijas izteikumam piešķirto ticamības pakāpi.
5. Profesionālās amatpersonas atšķirībā no politiskām amatpersonām pārstāv valsti kopumā. Šo amatpersonu darbība parasti tiek asociēta ar valsts un tās institūciju

darbību, tādēļ ir svarīgi, lai amatpersonu rīcība būtu neitrāla un objektīva. Izmantojot vārda brīvību, profesionālajām amatpersonām ir pienākums ievērot neitralitātes un diskretuma principu. Profesionālas amatpersonas vārda brīvība ir izmantojama tā, lai neradītu tiešu kaitējumu institūcijai, ko amatpersona pārstāv. Vienlaikus samērīguma tests piemērojams tikai lietās, kur valsts dienesta amatpersonas vārda brīvība skar valsts kā darba devēja intereses - citos gadījumos valsts dienesta amatpersonas vārda brīvība neatšķiras no jebkuras citas personas vārda brīvības izpausmēm, ja, izmantojot savu vārda brīvību, amatpersonai ir pietiekami skaidri norāda, ka dara to kā privātpersona. Vārda brīvības robežas ir plašākas tām profesionālajām amatpersonām, kuru pienākums ir veicināt sociālās debates un viedokļu apmaiņu, piemēram, augstskolu mācībspēkiem vai arodbiedrību pārstāvjiem.

6. Arī militārā dienesta darbiniekiem piemīt vārda brīvība, lai gan viņiem ir jāievēro stingrs diskretuma pienākums saistībā ar jebko, kas saistīts ar viņu darba pienākumiem, un viņu vārda brīvība valsts drošības interesēs var tik ierobežota. Vienlaikus militāro amatpersonu stingrās konfidencialitātes saistības ir spēkā tikai tik ilgi, kamēr pati informācija ir uzskatāma par konfidenciālu. Noteikumus militāras disciplīnas nodrošināšanai nedrīkst izmantot, lai apslāpētu viedokļa paušanu vispār, pat ja tas vērsts pret militāro dienestu. Tādēļ jēdzienam „militāra rakstura noslēpums” vai citiem uz militārpersonām attiecināmiem ierobežojumiem, par kuru neievērošanu draud sods, ir jābūt pietiekami skaidri un precīzi definētam un sabalansētiem, tas ir, lai noteiktu ierobežojuma normas konstitucionalitāti, jāvērtē arī ierobežojošās normas kvalitāte un pieņemšanas kārtība.
7. Vārda brīvības ierobežojumi neskar informāciju, kas jau iepriekš ir nonākusi atklātībā vai kuras atklāšana vairs nevar nodarīt kaitējumu valsts un sabiedrības interesēm. Tāpat amatpersona ir atbrīvojama no klusēšanas pienākuma, lai varētu brīdināt sabiedrību par draudošajām briesmām, ja tās nav iespējams novērst, vēršoties pie augstākstāvošas amatpersonas vai tiesībsargājošajās institūcijās.
8. Arī amatpersonas paustajam viedoklim ir jābūt pietiekamam faktiskajam pamatam, un jo tālejošāka ir kādai personai izteiktā kritika, jo spēcīgākai jābūt faktiskajai bāzei, uz kuru tā balstīta. Vienlaikus persona nav saucama pie atbildības par neslavas celšanu attiecībā uz tādas informācijas izplatīšanu, kas tikai vēlāk izrādījusies nepatiesa, kā arī atbilde uz provokatīvu un aizskarošu apgalvojumu var būt daudz asāka kā uz tādu pašu apgalvojumu, kas tiktu izteikts mērenākā veidā.

9. Vārda brīvības robežas ir plašākas politisko amatpersonu savstarpējā komunikācijā un gadījumos, kad izteikumi attiecas tieši uz personu profesionālo vai valsts pienākumu izpildi. Savukārt pieļaujamās kritikas robežas attiecībā uz tiesas amatpersonām ir šaurākas par politiķiem un profesionālajām amatpersonām, kā arī vārda brīvības robežas ir šaurākas gadījumos, kad kritika ir vērsta pret konkrētām amatpersonām nevis institūciju kopumā.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Izmantotā literatūra

1. Branta A. Ultra vires principa izpratne un tā piemērošana Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumos. Grām.: Ultra vires doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2008.
2. Dišlers K. Ievads administratīvo tiesību zinātnē. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
3. Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga, 1925.
4. Kā, stiprinot valodu, saglabāt Satversmes tradīcijas. Latvijas Vēstnesis, 2002. 22.marts, Nr.44.
5. Konstitucionālo tiesību komisijas 2011.gada 10.maija Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf
6. Kučš A. 100.pants. No grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
7. Kučš A. diskusijā „Tiesneša vārda brīvības sākums un beigas”, pieejams: http://www.politika.lv/temas/politikas_process/4277/ [aplūkots 12.03.2011.]
8. Kučš A. Par Krimināllikuma piemērošanu un vārda brīvību. Jurista Vārds. 2003. 30.septembris, Nr.35.
9. Kučš A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana – likumdošana un tiesu prakse. Rīga: Providus, 2004.
10. Kviesis A. Saeimas kārtības rullis. Jurists, 1929., Nr. 4.
11. Latvijas Republikas Satversmes 2.daļa. Grām.: Šilde Ā. Latvijas vēsture (1914.-1940.) Stokholma: Daugava, 1976.
12. Liholaja V. Kā atrast saprātīgu līdzsvaru, Jurista Vārds, 2005. 18.janvāris, Nr.2.
13. Plakane I. Pamattiesību ierobežošana Satversmē. Jurista Vārds, 15.04.2003., Nr.15.
14. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības, Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004
15. Pleps J. Satversmes 8.nodaļas interpretācijas pamatnostādnes Satversmes tiesas praksē, pieejams: http://dukonference.lv/raksti_pdf/Pleps+.pdf [aplūkots 12.04.2011.]
16. Ruduša R. Konkurējošās brīvības. Pieejams: <http://archive.politika.lv/temas/cilvektiesibas/13850/> [aplūkots 23.02.2012.]
17. Vildbergs H.J. Atsauces satversmei, Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.

18. Bailey S.H., Harris D.J. Jones B.L. Civil liberties. Cases and materiāls. Third edition. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991.
19. Coliver S. The Article 19 freedom of expression handbook. London: International Centre Against Censorship, 1993.
20. European Human Rights case summaries 1960-2000, London: Cavendish Publishing Limited, 2002.
21. Freedom of expression in Europe : case-law concerning Article 10 of the European Convention of Human Rights, Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2007.
22. Kommers D.P. The constitutional jurisprudence of the federal republic of Germany. Duke University Press, 1997, Nowak M. U. N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary. Kehl, Strasbourg, Arlington: N. P. Engel, 1993.
23. Polakiewicz J., Jacob-Foltzer V. The European Human Rights Convention in Domestic Law: The Impact of Strasbourg Case-Law in States where direct effect is given to the convention", Human rights law journal, 1991 .
24. Rossas A. Article 21. In: The Universal Declaration of Human Rights: a common standart of achievment, Hague: Kluwer Law international, 1999.
25. Shergold P. Administrative Law in the changing public service environment, pieejams:
<http://www.aial.org.au/Publications/webdocuments/Forums/Forum10.pdf#page=7>
 [aplūkots 25.06.2011.]
26. The status of public officials in Europe. Council of Europe. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1999.
27. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Ed.by Aray J., Van Dijk F., Van Hoof F., Van Rijn A., Zwaak L., 4th edition, Antwerpen, Oxford: Intersentia, 2006.
28. Zines L. Freedom of speech and representative governement. Grām.: Beatson J. Cripps Y. (Zin.red.) Freedom of expression and freedom of information. Oxford: Oxford University Press, 2002.

Normatīvie tiesību akti

29. ANO Ģenerālās Asamblejas 1948.gada 10.decembrī pieņemtā Vispārējās cilvēktiesību deklarācija.
30. Ģenerālās Asamblejas 1966.gada 16.decembrī pieņemtais Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām.
31. Eiropas Padomes 1950.gada 4.novembra Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija.
32. Starptautiskās Darba organizācijas 1978. gada Darba attiecību (valsts dienests) konvencija (C151), pieņemta 1978. gada 27. jūnijā.

33. Latvijas Republikas Satversme: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43
34. Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 10.maijs, Nr.70.

35. Grozījumi Saeimas kārtības rullī: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2006. 23.marts, Nr.48.
36. Militārā dienesta likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 18.jūnijs, Nr.91.
37. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 30.aprīlis, Nr.65.
38. Administratīvā procesa likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2001. 14.novebris, Nr.164.
39. Valsts civildienesta likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2000. 22.septembris, Nr.331/333.
40. Par tiesu varu: LR likums, Ziņotājs, 1993. 14.janvāris, Nr.1;

41. Par termina vārda brīvība izpratni un atbilstmi angļu valodas terminam freedom of expression: LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 18., Latvijas Vēstnesis, 2003. 25.februāris, Nr.30.

Tiesu prakse (nolēmumi)

42. Eiropas Cilvēktiesību tiesa spriedums lietā Kronē Verlag GMBH&Co.KG v. Austria, Application no. 33497/07, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Kron%u0113%20%7C%20Verlag%20%7C%20GMBH%20%7C%20Austria&sessionid=92897003&skin=hudoc-env> [aplūkots 23.07.2011.]
43. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā, Pellegrin v. France, application No. 28541/95 pieejams: http://www.menschenrechte.ac.at/orig/00_1/Pellegrin.pdf
[aplūkots 23.04.2011.];
44. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Barfod v. Denmark, Application no. 11508/85, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Barfod%20%20v.%20%20Denmark&sessionid=92897003&skin=hudoc-en>
[aplūkots 23.05.2011.]
45. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Castells v. Spain. application Nr. 11798/85, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Castells%20%20v.%20%20Spain&sessionid=92895221&skin=hudoc-en>
[aplūkots 23.05.2011.]
46. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Glasenapp v. Germany, application Nr. 9228/80, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Glasenapp%20%20v.%20%20Germany&sessionid=92876001&skin=hudoc-en>
[aplūkots 23.03.2012.]
47. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Hadjianastassiou v. Greece, application Nr. 12945/87, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Hadjianastassiou%20%20v.%20%20Greece&sessionid=92923601&skin=hudoc-en>
[aplūkots 12.01.2011.]
48. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Handyside v. United Kingdom, application Nr. 5493/72, pieejams:

- <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=5493/72&sessionid=71641991&skin=hudoc-en> [aplūkots 20.05.2011.];
49. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Kosiek v. Germany, application Nr. 9704/82, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Kosiek%20v.%20Germany&sessionid=92876038&skin=hudoc-en>
[aplūkots 23.03.2012.]
50. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Lingens v. Austria, application Nr. 9815/82, pieejams: <http://www.humanrights.is/the-human-rights-project/humanrightscasesandmaterials/cases/regionalcases/europeancourtofhumanrights/nr/565> [aplūkots 23.05.2011.]
51. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Mamère v France, application No. 12697/03, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Mam%20v.%20France&sessionid=89664066&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]
52. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā, Martinie v. France, application No. 58675/00, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=58675/00&sessionid=72718639&skin=hudoc-en> [aplūkots 25.06.2011.]
53. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Prager and Oberschlik v. Austria, application Nr. 15974/90, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=15974/90&sessionid=92897003&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]
54. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Rekvenyi v Hungary, application No. 25390/94,
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Rekvenyi%20v.%20Hungary&sessionid=71652885&skin=hudoc-en>
[aplūkots 12.01.2011.]
55. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Schwabe v. Austria, Application no. 13704/88, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Schwabe%20v.%20Austria&sessionid=92897003&skin=hudoc-en>
[aplūkots 23.05.2011.]

56. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā The Observer and Guardian v. United Kingdom, application Nr. 13585/88, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=The%20%20Observer%20%20Guardian%20%20v.%20%20United%20%20Kingdom&sessionid=92923663&skin=hudoc-en> [aplūkots 12.01.2011.]
57. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Thorgeirson v. Iceland, application Nr. 13778/88, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Thorgeirson%20%20v.%20%20Iceland&sessionid=92895221&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]
58. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā TV Vest As & Rogaland Pensjonistparti v. Norway, application Nr. 21132/05, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=21132/05&sessionid=71651073&skin=hudoc-en> [aplūkots 24.05.2011.]
59. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland, application no. 32772/02, pieejams:
http://www.legalguide.am/doc/materials_on_website/material_arm/sammaries/summary-verein.pdf [aplūkots 23.05.2011.]
60. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Vogt v Germany , pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=Vogt%20%20v%20%20Germany&sessionid=71652649&skin=hudoc-en> [aplūkots 21.04.2011.]
61. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Wille v Liechtenstein, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Wille%20%20v%20%20Liechtenstein&sessionid=71652846&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.03.2011.]
62. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Willem v.France, pieejams:
<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=willem%20%2010883/05&sessionid=89664075&skin=hudoc-en> [aplūkots 23.05.2011.]

63. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2001.gada 13.decembra spriedums lietā Commission of the European Communities v. Michael Cwik, pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=46955&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1060188> [aplūkots 13.05.2011.]
64. Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 1996.gada 2.jūlija spriedums lietā Nr.C-473/93, Commission of the European Communities v Grand Duchy of Luxemburg, pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0473:EN:PDF> [aplūkots 12.04.2011.]
65. Satversmes tiesas 2000.gada 24.marta spriedums lietā Nr.04 – 07(99).
66. Satversmes tiesas 2003. gada 18. decembra spriedums lietā Nr.2003-12-01, pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=82289&from=off> [aplūkots 03.04.2011.];
67. Satversmes tiesas 2003. gada 20. maija spriedums lietā Nr. 2002-21-01, pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2002-21-01.rtf> [aplūkots 11.04.2011.]
68. Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr. 2003-05-01, Latvijas Vēstnesis, 2003. 30.decembris, Nr.152.
69. Satversmes tiesas 2003.gada 5.jūnija spriedums lietā Nr.2003-02-0106, Latvijas Vēstnesis, 2003. 6.jūnijs, Nr.85
70. Satversmes tiesas 2006. gada 11. aprīļa spriedums lietā Nr. 2005–24–01, pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/2005-24-01.rtf> [aplūkots 03.04.2011.]
71. Satversmes tiesas 2007. gada 10.maija spriedums lietā Nr. 2006-29-0103, pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2006-29-0103.htm [aplūkots 12.04.2011.]
72. Satversmes tiesas 2007. gada 18.oktobra spriedums lietā Nr. 2007-03-01, pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2007_03_01.htm [aplūkots 03.04.2011.];
73. Satversmes tiesas 2008.gada 22.decembra spriedums lietā Nr.2008-11-01.
74. Satversmes tiesas 2010.gada 22.februāra spriedums lietā Nr. 2009-45-01, Latvijas Vēstnesis, 2010. 25.februāris, Nr.32.

75. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 15.septembra spriedums lietā Nr.571/2008, pieejams:
http://www.tiesas.lv/files/AL/2008/09_2008/15_09_2008/AL_1509_AT-SKA-0571_2008.pdf [aplūkots 25.06.2011.]
76. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta senatoru kolēģijas 2011.gada 28.marta rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-323/2011.
77. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 28.septembra spriedums lietā Nr. SKC-243/2011.
78. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012.gada 1.februāra spriedums lietā Nr.SKC-8/2012.
79. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010.gada 29.aprīļa spriedums lietā Nr. C32190507
80. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 29.maija spriedums lietā Nr. C29174908.
81. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā Connick v. Myers, 461 U.S. 138, pieejams:
http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0461_0138_ZS.html
[aplūkots 21.04.2012.]
82. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā Elfbrandt v. Russell, 384 US 11 (1966).
Pieejams:
<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?navby=case&court=us&vol=384&invol=11> [aplūkots 21.04.2011.]
83. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā Pickering v. Board of Education, 391 US 563 (1968).
Pieejams:
<http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=391&invol=563>
[aplūkots 21.04.2012.]
84. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā Watts v. United States, 394 US 705 (1969).

85. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā West Virginia State Board of Education v. Barnette 319 U.S. 624 (1943).
86. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā Wooley v. Maynard, 430 U.S.705 (1977)
87. ASV Augstākās tiesas spriedums Bond v. Floyd, 385 US 116 (1966)
88. ASV Augstākās tiesas tiesneša Brenana atsevišķās domas lietā Connick v. Myers, 461 U.S. 138, pieejams:
http://www.law.cornell.edu/supct/html/historics/USSC_CR_0461_0138_ZD.html#461_US_138fn2/1 [aplūkots 21.04.2012.]
89. Tiesu prakse lietās par personas goda un cieņas civiltiesisko aizsardzību: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma un tiesu prakses vispārināšanas daļas tiesu prakses apkopojums, 2003/2004, pieejams:
www.at.gov.lv/files/docs/.../2004/Apkopojums_Gods_un_ciena.doc[aplūkots 23.05.2011.]
90. Par tiesu praksi lietās par personas goda un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu: Augstākās tiesas plēnuma lēmums Nr.3, 1993. 25.oktobris.

Citi materiāli

91. „Lindermans izlabos kļūdas un vēlreiz iesniegs prasības pieteikumu pret Āboltiņu un LA”, 2012. 8.marts, pieejams:
<http://www.apollo.lv/portal/news/articles/267404?ref=theme>,
92. „Neatzīst par goda aizskārumu Pabrika izteikumu, nodēvējot par 100 latiem strādājošos par muļķiem”, 2011.gada 14.novembris, pieejams:
<http://www.diena.lv/latvija/zinas/neatzist-par-goda-aizskarumu-pabrika-izteikumu-nodevejojot-par-100-latiem-stradajosos-par-mulkiem-13914957> u.c.

93. Konceptija "Valsts dienestā (civildienestā, tiesā, prokuratūrā, Valsts kontrolē, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā, Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs, Ieslodzījuma vietu pārvaldē) nodarbināto personu sociālo garantiju sistēma" (informatīvā daļa): apstiprināta ar Ministru kabineta 2006.gada 28.septembra rīkojumu Nr.745, pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=144792> [aplūkots 25.06.2011.]
94. Konceptija par valsts vispārējā un specializētā civildienesta sistēmas vienkāršošanu: informatīvā daļa, pieejams: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/MKKonc_061009_civildienests.1465.doc [aplūkots 12.03.2011.]
95. Legal issues and relations, pieejams: http://www.oregon.gov/ODA/NRD/docs/pdf/swcd_guidebook/swcd_guide_7_legislative.pdf?ga=t [aplūkots 21.04.2012.]
96. Norvēģijas Modernizācijas ministrijas Valsts dienesta ētikas vadlīnijas, pieņemtas 2005.gada 7.septembrī, pieejamas: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/mod/bro/2005/0001/ddd/pdfv/281750-etiske_retningslinjer_engelsk_revidert.pdf [aplūkots 23.05.2011.]
97. Saeimas Juridiskās komisijas 2002.gada 23.aprīļa sēdes protokols Nr.365
98. Saeimas Juridiskās komisijas 2002.gada 3.aprīļa sēdes protokols Nr.355
99. Saeimas Mandātu, ētikas un iesniegumu komisijas 2011.gada 7.decembra sēdes protokols Nr.9
100. Saeimas sēdes stenogramma, 2002.04.30., pieejams: http://www.saeima.lv/steno/2002/st_3004/st3004.htm
101. Tiesībsarga atzinums par iespējamu tiesību pārkāpumu, noraidot vēstnieka kandidatūru, pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/files/downloads/Ierobezojumi_iecelsanai_par_vestnieku.doc [oHTpbmOY7Xsgb49tm_DA&usg=AFQjCNFWx75bP2c7lslITBxtrchIPQSXXA,](http://www.tiesibsargs.lv/files/downloads/Ierobezojumi_iecelsanai_par_vestnieku.doc) [aplūkots 25.06.2011.]
102. Tiesībsarga atzinums pārbaudes lietā par atšķirībām starp Latvijas Republikas pilsoņu un nepilsoņu tiesībām un par atļauju nepilsoņiem strādāt par advokātiem, pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/lat/tiesibsargs/majas_lapas_jaunumi/in_site/tools/download.php?file=files%2Fdownloads%2FPar_pilsonu_un_nepilsonu_atskiribam_Latvija.doc [aplūkots 2011.03.22.]

103. VL-TB/LNNK plāno noskaidrot visus deputātus, kas parakstījušies par krievu valodas referendumu. LETA, 2011. 23. novembris.

Maģistra darbs „Vārda brīvība valsts dienestā” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Zanda Zaļuma

Rekomendēju/ nerekomendēju darbu aizstavēšanai:

Vadītāja: lektore Mg.iur.Anita Kovaļevska _____

2012.gada ____ . _____

Recenzents: profesors Dr.iur. Ringolds Balodis

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā 2012. gada ____ . _____

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe _____

Darbs aizstavēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2012.gada ____ . _____, prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____